

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและหลักการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 1.1 ความหมายของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 1.2 ความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 1.3 คุณสมบัติและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 1.4 การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 1.5 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาทที่เป็นจริง
 - 2.1 ความหมายของบทบาทที่เป็นจริง
 - 2.2 หลักของบทบาทที่เป็นจริง
 - 2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทบาทที่เป็นจริง
3. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาทที่คาดหวัง
 - 3.1 ความหมายของบทบาทที่คาดหวัง
 - 3.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทบาทที่คาดหวัง
4. การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 4.1 นโยบายการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2545 - 2559)
 - 4.2 แนวคิดในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 4.3 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
5. บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

7. สรุปแนวคิดหลักการนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดและหลักการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1 ความหมายของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีผู้ให้ความหมายไว้หลายทัศนะ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 10) ได้ให้ความหมายคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง คณะบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากสถานศึกษาและได้รับการแต่งตั้งจากผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543

ประทาน คงฤทธิศึกษากร (2548, หน้า 10) ได้ให้ความหมายคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง คณะบุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากบุคคล หรือองค์การที่คณะบุคคลนั้น เพื่อทำหน้าที่ประชุมพิจารณาหรือปัญหาเฉพาะเรื่องที่คณะกรรมการชุดนั้นได้รับมอบหมาย

โสภาส โอปริก (2548, หน้า 26) ได้ให้ความหมายคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากบุคคลหรือองค์การที่บุคคลนั้นสังกัดอยู่เพื่อทำหน้าที่ด้วยการประชุมพิจารณา ปรีกษาหรือปัญหาเฉพาะเรื่องที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานชุดนั้นได้รับมอบหมายแล้วรวบรวมข้อวินิจฉัยหรือข้อเสนอแนะต่อองค์การนั้น

ธงชัย สันติวงษ์ (2549, หน้า 331) ได้ให้ความหมายคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง หมายถึง กลุ่มของคนที่เข้าร่วมกันตั้งแต่สองคนเพื่อพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ภายในองค์การกลุ่มของคณะกรรมการนี้อาจร่วมกันขึ้นในลักษณะที่ไม่เป็นทางการก็ได้ แต่ในทางปฏิบัติคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นมักมีการจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ เพื่อรวมเอาบุคคลจากฝ่ายต่าง ๆ

อุทัย บุญประเสริฐ (2551, หน้า 129) ได้ให้ความหมายคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทางรัฐประศาสนศาสตร์ หมายถึง กลุ่มบุคคลคณะหนึ่งซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่พิจารณาค้นหาคำวินิจฉัยร่วมกันหรือข้อตกลงร่วมกัน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผนพัฒนามาตรฐาน และหลักสูตรแกนกลางในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ให้การสนับสนุนทรัพยากรมีการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในข้อตกลงในการทำงานร่วมกันกับสถานศึกษา ได้แก่ ประธานกรรมการ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุหรือผู้แทนองค์กรศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษา จากโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

1.2 ความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551, หน้า 51-53) กล่าวถึง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์คณะบุคคลที่ทำงานร่วมกับสถานศึกษาความหลากหลายของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง สามารถบริหาร และจัดการศึกษาด้วยตนเองตามกรอบของกฎหมายกำหนด ดังนี้

1. ผู้แทนผู้ปกครอง เป็นผู้สะท้อนปัญหา และความต้องการด้านคุณภาพการศึกษาและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนร่วมมือกับครู บุคลากรทางการศึกษาชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. ผู้แทนครู เป็นผู้มีความชำนาญในสาขาวิชาชีพครู มีความสำคัญต่อการเสนอข้อมูลด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน
3. ผู้แทนองค์กรชุมชน เป็นผู้สะท้อนปัญหา และความต้องการในการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้สะท้อนปัญหา และความต้องการที่ครอบคลุมทั้งเขตพื้นที่บริการของสถานศึกษามีความสำคัญในการสนับสนุนงบประมาณ และเชื่อมโยงแผนพัฒนาการศึกษากับแผนพัฒนาท้องถิ่น
5. ผู้แทนศิษย์เก่า เป็นผู้แทนความรัก ความศรัทธา ความภูมิใจต่อสถาบันการศึกษาช่วยจรรโลงคุณค่าให้ศิษย์รุ่นหลังประสบผลสำเร็จในการศึกษา
6. ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่น เป็นผู้นำเสนอข้อมูลด้านคุณธรรมจริยธรรมตามหลักของศาสนา เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีของสังคม
7. ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้ครอบคลุมทุก ๆ ด้าน มีคุณภาพ และประสิทธิภาพทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง และพัฒนาอย่างยั่งยืน
8. ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะกรรมการและเลขานุการซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่จะสะท้อนภาพของการบริหารจัดการ ผู้ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา สร้างแรงจูงใจกระตุ้นการทำงาน ทบทวนรายงาน และสะท้อนความคิด เปิดโอกาสให้ผู้แทนแต่ละกลุ่มได้แสดงบทบาทอย่างเต็มที่ จัดเตรียมการประชุม บันทึกการประชุม รายงานผลการประชุมและ

สนับสนุนด้านอุปกรณ์ห้องประชุม วัสดุใช้สอย ฯลฯ รวมทั้งการพิจารณานามติข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากที่ประชุมไปสู่การปฏิบัติ

ชัยโย หน่อสุวรรณ (2547, หน้า 9 - 11) ได้ให้ความสำคัญคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. ด้านกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา นโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษาเป็นเสมือนเข็มทิศ ที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายปลายทางของความสำเร็จ ดังนั้น เพื่อให้แผนพัฒนาสถานศึกษามีความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น คณะกรรมการสถานศึกษาจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเสนอปัญหาความต้องการของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี คณะกรรมการสถานศึกษาควรมีหน้าที่และแนวปฏิบัติ

2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาก่อนสิ้นปีงบประมาณ สถานศึกษาจะนำนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษามาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีเพื่อใช้เป็นกรอบการปฏิบัติงานในปีงบประมาณต่อไป ซึ่งแผนปฏิบัติการดังกล่าวจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาก่อนสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาจะมีหน้าที่และแนวปฏิบัติ

3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวชุมชน สังคม และประเทศชาติ คณะกรรมการสถานศึกษาช่วยเสนอแนะความต้องการของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี จึงควรมีหน้าที่และแนวปฏิบัติ

4. กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา การดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษาซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา เมื่อสถานศึกษาดำเนินการไปแล้ว ผลของการดำเนินการเป็นอย่างไรมีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ เป็นเรื่องที่คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องรับรู้เพื่อจะได้เข้าช่วยสนับสนุนหรือแก้ไขให้การศึกษาของสถานศึกษาสามารถจัดการการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาจึงควรมีหน้าที่และแนวปฏิบัติ

5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพได้มาตรฐาน คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับผู้ปกครองของนักเรียนรู้สภาพปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นเป็นอย่างดี สามารถร่วมกับสถานศึกษากำหนดแนวทางที่จะทำให้เด็กทุกคนได้เข้าเรียนอย่างทั่วถึงและได้เรียนอย่างมีคุณภาพ จึงควรกำหนดหน้าที่และแนวปฏิบัติของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาควบคู่กัน

6. ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ สิทธิ และความเสมอภาคในการที่เด็กทุกคนจะได้รับการศึกษาไม่ว่าจะเป็นเด็กที่มีความพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความต้องการสถานศึกษาควรจะต้องมีหน้าที่และแนวปฏิบัติ

7. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษากระทรวงได้กระจายอำนาจในการบริหาร และการจัดการศึกษาเกี่ยวกับงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบริหารงานบุคคล และงานบริหารทั่วไปให้สถานศึกษาดำเนินการได้เกิดความคล่องตัวมากขึ้น คณะกรรมการสถานศึกษาในฐานะที่เป็นกำหนดนโยบายในการบริหารงานของสถานศึกษา ข้อเสนอแนวทางในการบริหารงานทั้ง 4 เรื่องของสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่สอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาจึงควรกำหนดหน้าที่และแนวปฏิบัติ

8. ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับของบุคคลในท้องถิ่นเป็นผู้ที่สามารถช่วยระดมทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งภายในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่นเข้ามาช่วยในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถที่จะเข้ามาช่วยเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนได้ในหลาย ๆ ด้าน จึงควรมีหน้าที่และแนวปฏิบัติ

9. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้แทนของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ บทบาทในฐานะกรรมการสถานศึกษาจะทำหน้าที่ตัวแทนของสถานศึกษาเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนหรือองค์กรต่าง ๆ ให้เป็นความสำคัญของสถานศึกษาและนำสถานศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นได้อย่างดี บทบาทหน้าที่และแนวปฏิบัติของคณะกรรมการสถานศึกษาและสถานศึกษา จึงควรมีบทบาทควบคู่กัน

10. ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนรับผิดชอบในการดำเนินของสถานศึกษาเมื่อสิ้นปีสถานศึกษาจะต้องจัดทำสรุปรายงานการดำเนินงานเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาได้รับทราบและเห็นชอบรายงานต่อสาธารณชน ซึ่งสถานศึกษาและคณะกรรมการศึกษาจึงมีหน้าที่ควบคู่กับแนวปฏิบัติ

11. แต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะกรรมการ เพื่อดำเนินงานตามระเบียบนี้ตามที่เห็นสมควร นอกจากคณะกรรมการสถานศึกษาแล้ว ยังมีผู้นำชุมชนในท้องถิ่นอีกไม่น้อยที่ยินดีจะเข้ามาช่วยพัฒนาสถานศึกษา ดังนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลดังกล่าวได้เข้ามามีส่วนร่วมคณะกรรมการสถานศึกษา จึงมีบทบาทสำคัญที่จะสรรหาบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาและคณะกรรมการ เพื่อช่วยดำเนินงานในภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้ สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาจึงควรมีหน้าที่และแนวปฏิบัติ

12. ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัด การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษา นอกจากภารกิจที่ระเบียบกำหนดไว้ยังมีหลายสิ่งหลายอย่างที่มีความจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือ ได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการสถานศึกษา เช่น เรื่องนโยบายหรือเรื่องเร่งด่วนที่หน่วยงานต้นสังกัดได้แจ้งให้สถานศึกษาก็จะทำให้งานในภารกิจของสถานศึกษาประสบความสำเร็จได้รวดเร็ว สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาจึงควรมีหน้าที่และแนวปฏิบัติร่วมกัน

สรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลในการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมจึงต้องอาศัยผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขาหลากหลาย และเข้าใจการศึกษามีความมุ่งมั่น มีเวลาที่จะอุทิศแรงกาย แรงใจพัฒนาสถานศึกษาของชุมชนให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานตามที่ชุมชน สังคม และประเทศชาติต้องการ ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชน สังคมเข้มแข็ง และประเทศชาติก้าวหน้า

1.3 คุณสมบัติและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 30 - 40) กล่าวถึง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กำกับส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา ดังนี้

1. กำหนดนโยบาย แผนแม่บท และแผนพัฒนาสถานศึกษา เสมือนเป็นเข็มทิศที่จะนำไปสู่เป้าหมาย เพื่อให้แผนพัฒนาสถานศึกษามีความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการวางแผน และการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาจากเอกสาร และแหล่งความรู้ต่าง ๆ พิจารณากำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา กำกับติดตาม ดำเนินงานแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

3. ให้ความเห็นชอบการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ ศึกษาสภาพปัญหาความต้องการของท้องถิ่น เพื่อให้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำหลักสูตร
4. กำกับ ติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษา สนับสนุน ติดตามดูแล ช่วยเหลือแก้ไข ปัญหาการจัดการศึกษา ส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ
5. สนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน
6. ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส เด็กที่มีความสามารถ พิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ สนับสนุนสื่อ เครื่องมือ อุปกรณ์การเรียน สิ่งอำนวยความสะดวกให้กับสถานศึกษา เพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษในลักษณะต่าง ๆ
7. เสนอแนะแนวทาง และมีส่วนร่วมในการจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารบุคคล และด้านบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา ร่วมเป็นคณะกรรมการ เพื่อให้การบริการ และการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
8. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน สืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และของชาติ
9. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ประสานงานกับองค์กรทั้ง ภาครัฐ และเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนา ชุมชน และท้องถิ่น เป็นตัวแทนของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์กับประชาชน หรือ องค์กรต่าง ๆ
10. ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาและเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงเสนอต่อสาธารณชน
11. แต่งตั้งที่ปรึกษา หรือคณะอนุกรรมการ เพื่อการดำเนินงานตามระเบียบ ตามที่ เห็นสมควร
12. ปฏิบัติการอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา

สำหรับบทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับการประกันคุณภาพการศึกษา มีดังนี้

1. ให้คำปรึกษา และสนับสนุนการประกันคุณภาพทั้งด้านปัจจัยการศึกษา กระบวนการบริหาร กระบวนการสอน กระบวนการนิเทศ ให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพตรงกับความต้องการของชุมชน

2. เสริมแรงจูงใจ ผลักดันให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาด้วยการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน

3. รับรองคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด

อำนาจหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งได้ 4 ลักษณะ ได้แก่

1. กำกับเสนอแนะ ให้คำปรึกษา ให้สถานศึกษาดำเนินการด้านวิชาการ งบประมาณและบริหารงานบุคคล ให้สอดคล้องกับกฎระเบียบ คำสั่ง นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หากสถานศึกษาดำเนินการด้านวิชาการ งบประมาณ และบริหารงานบุคคลไม่สอดคล้อง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถดำเนินการท้วงติง หรือแจ้งไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อดำเนินการต่อไป

2. ส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง บริหารงานอย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพ ให้บริการการศึกษาอย่างมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

3. กำกับ ดูแล ด้านการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ตามระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

4. ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ตามอำนาจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขณะที่บทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

1. ด้านวิชาการ ให้ความเห็นข้อเสนอแนะการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น ส่งเสริม สนับสนุน การจัดสภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น รับทราบ เสนอแนะการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านงบประมาณ ให้ความเห็นข้อเสนอแนะการจัดตั้ง การใช้จ่ายงบประมาณสถานศึกษา การออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติการบริหารการเงิน การจัดหารายได้ จากทรัพย์สินของสถานศึกษา

3. ด้านบุคคล ปฏิบัติตนตามกฎหมาย ว่าด้วย ระเบียบข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา

4. ด้านบริหารงานทั่วไป ส่งเสริม สนับสนุน การจัดสภาพแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, ภาคผนวก) ได้ระบุคุณสมบัติของ และบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดไว้ ดังนี้

กฎกระทรวงกำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือก ประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ความว่า อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 40 วรรคสามแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กับ มาตรา 8 และมาตรา 38 วรรคสองและวรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวง ดังต่อไปนี้

1. ในกฎกระทรวง นี้

“สถานศึกษาขนาดเล็ก” หมายความว่า สถานศึกษาที่มีนักเรียนไม่เกิน 300 คน

“สถานศึกษาขนาดใหญ่” หมายความว่า สถานศึกษาที่มีนักเรียนเกินกว่า 300 คนขึ้นไป

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละแห่ง

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละแห่ง

“ผู้อำนวยการ” หมายความว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาแต่ละแห่ง

2. ในสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 9 คน และสถานศึกษาขนาดใหญ่ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 15 คนประกอบด้วย

2.1 ประธานกรรมการ

2.2 กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง จำนวนหนึ่งคน

2.3 กรรมการที่เป็นผู้แทนครู จำนวนหนึ่งคน

2.4 กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชนจำนวนหนึ่งคน

2.5 กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนหนึ่งคน

2.6 กรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า จำนวนหนึ่งคน

2.7 กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาในพื้นที่จำนวนหนึ่งรูปหรือหนึ่งคนสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก และจำนวนสองรูปหรือสองคนสำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่

2.8 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนหนึ่งคนสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก และจำนวนหกคนสำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่

2.9 ผู้อำนวยการเป็นกรรมการและเลขานุการ

3. ประชานกรรมการและกรรมการตามข้อ 2 (2)(3)(4)(5)(6)(7) และ(8) ต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีตามลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- 3.1 มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์
- 3.2 ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
- 3.3 ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 3.4 ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- 3.5 ไม่เป็นคู่สัญญา กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษานั้น

4. ประชานกรรมการและกรรมการตามข้อ 2(2)(3)(4)(5)(6)(7) และ(8) มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี และอาจได้รับแต่งตั้งใหม่อีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกินกว่าสองวาระติดต่อกันมิได้ นอกจากพ้นตำแหน่งตามวาระ ประชานกรรมการและกรรมการตามข้อ 2(2)(3)(4)(5)(6)(7) และ (8) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- 4.1 ตาย
- 4.2 ลาออก
- 4.3 คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาให้ออกเพราะบกพร่องต่อหน้าที่ทำให้เสื่อมเสียต่อสถานศึกษาหรือหย่อนความสามารถ
- 4.4 ขาดคุณสมบัติตามข้อ 3 หรือข้อ 4
- 4.5 พ้นจากการเป็นพระภิกษุ เฉพาะกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนที่เป็นภิกษุสงฆ์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551, หน้า 8-13) กล่าวถึง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ซึ่งได้ประกาศเป็นกฎกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประชานกรรมการ และกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 โดยกล่าวถึง องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. ประชานกรรมการมาจากประธานผู้ทรงคุณวุฒิ
2. กรรมการผู้แทนผู้ปกครอง เป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียนที่ศึกษาอยู่
3. กรรมการผู้แทนครู ครูซึ่งทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีต่าง ๆ ในสถานศึกษา

4. กรรมการผู้แทนองค์กรชุมชนเป็นสมาชิกขององค์กรชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และชุมชนโดยรวม
5. กรรมการผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
6. กรรมการผู้แทนศิษย์เก่าเป็นศิษย์เก่าของสถานศึกษา
7. กรรมการผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ พระภิกษุสงฆ์ หรือผู้นับถือศาสนาที่ทางราชการรับรอง
8. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
9. ผู้อำนวยการเป็นกรรมการ และเลขานุการ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีบทบาทหน้าที่ 3 ลักษณะ คือ บทบาทหน้าที่สนับสนุนการศึกษาโดยทั่วไป บทบาทหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 และบทบาทหน้าที่การพิจารณาการประกันคุณภาพการศึกษาโดยมีรายละเอียด ดังนี้ กำกับการดำเนินกิจกรรมของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่ สนับสนุนการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา และความต้องการของชุมชน มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเห็นว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาไม่สอดคล้องกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ สามารถเสนอความเห็นให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้รับทราบเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป โดยมีรูปแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ รูปแบบการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย โรงเรียน รูปแบบการมีส่วนร่วมระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รูปแบบการมีส่วนร่วมในการทำงานกับองค์กรท้องถิ่น รูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุนการศึกษาในโรงเรียน รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน และชุมชน

สรุปได้ว่า คุณสมบัติและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายกำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหาการเลือกประธาน กรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546

1.4 การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทในการจัดการ โรงเรียน มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียน กำหนดนโยบาย แผนพัฒนาโรงเรียน ให้ความช่วยเหลือและ

เสนอแนะแนวทางจัดการศึกษา เป็นตัวแทนแจ้งข่าวสารความเคลื่อนไหว การดำเนินงานของโรงเรียนให้ประชาชนรับทราบ ประสานงานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับโรงเรียน ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังได้มีหน่วยงานและนักวิชาการได้สรุปไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 65 - 67) กล่าวถึง การบริหารและการจัดการศึกษา ให้มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา โดยรวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรจัดการศึกษาทุกระดับ ตามความพร้อมความต้องการและความเหมาะสมในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา

เกษม วัฒนชัย (2550, หน้า 35 - 38) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นเสมือนบุคคลที่ทำหน้าที่ประสานระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องมีส่วนร่วมในการประชุม สนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาตามมติที่ประชุม ตลอดจนดำเนินการประเมินผลภาพรวมการดำเนินงานของสถานศึกษา

ประกอบ กุลเกลี้ยง (2550, หน้า 5 - 9) ได้กล่าวว่า องค์กรบุคคลที่ประกอบด้วยคณะกรรมการที่มาจากตัวแทนของฝ่ายต่าง ๆ มีลักษณะในการบริหาร ดังนี้ การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายในสังคมเข้ามาบริหาร ทุกคนมีเสรีภาพในการออกความคิดเห็น และตัดสินใจโดยอิสระโดยเท่าเทียมภายใต้บทบาทที่กฎหมายกำหนด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, หน้า 9 - 11) กล่าวถึง ผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนได้ส่วนเสียกับการตัดสินใจต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา การกระจายอำนาจการศึกษาให้สำเร็จ ส่งผลดีต่อคุณภาพการศึกษาและการเรียนการสอน จะต้องดำเนินการตามพื้นฐานฉันทานุมัติจากผู้มีส่วนร่วม ในลักษณะการมีส่วนร่วมแบบคณะกรรมการบริหาร มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยสั่งการ หรือการตัดสินใจ ในงานสำคัญ และงานตามภารกิจ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารงานทั่วไป ลักษณะการมีส่วนร่วมแบบคณะกรรมการที่ปรึกษา มีหน้าที่ให้คำแนะนำ ปรึกษา สนับสนุน ส่งเสริมการบริหารแก่ผู้บริหารสถานศึกษาให้มีหน้าที่ในการตัดสินใจ ตลอดจนการดำเนินงาน หรือร่วมงานในบางเรื่อง ให้ความร่วมมือในการระดมทรัพยากรให้สถานศึกษาเกิดความคล่องตัวในการบริหารงานมากที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2550, หน้า 16) ได้กล่าวถึง นโยบาย และกรอบการดำเนินงานในการพัฒนาการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยส่งเสริมบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบัน

ศาสนา สถาบันวัฒนธรรม ให้มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยมอันดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

สรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการดำเนินงานสถานศึกษา ส่งเสริมให้สถานศึกษาที่มีความเข้มแข็ง สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.5 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

เพื่อให้การบริหารและการจัดการของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 และได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กับการจัดการศึกษาบริหารงานใน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารงานทั่วไป มีดังนี้

1. ด้านการบริหารงานวิชาการ

ได้มีหน่วยงานนักวิชาการได้สรุปถึงการบริหารงานวิชาการดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 33 - 65) ได้สรุปถึงการบริหารงานวิชาการว่างานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด โดยกำหนดให้กระทรวงกำหนดเฉพาะหลักสูตรส่วนกลาง และให้สถานศึกษามีอิสระในการทำหลักสูตรสถานศึกษาได้เอง ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย โดยเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกแบบหลักสูตร กำหนดแหล่งเรียนรู้ การออกแบบวิจัยในชั้นเรียน ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน และออกแบบประเมินผลผู้เรียน ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการบริหารงานวิชาการ

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัวรวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น

2. เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐาน และมีคุณภาพ สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาตนเอง และการประเมินจากหน่วยงานภายนอก

3. เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุน การพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็น สำคัญได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

4. เพื่อให้สถานศึกษาได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาและของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ (2549, หน้า 65 - 67) กล่าวถึง บทบาทคณะกรรมการสถานศึกษา ที่ต้องดำเนินการ ดังนี้

1. การร่วมวางแผนในการจัดทำธรรมนูญสถานศึกษา ร่วมรับผิดชอบร่วมตัดสินใจใน การจัดการศึกษา ซึ่งธรรมนูญจะประกอบด้วย ทิศทางการจัดการศึกษาในอนาคต ความคาดหวัง วิสัยทัศน์ เป้าหมายของสถานศึกษา ในด้านการบริหารคุณภาพ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการ การเรียนรู้ บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง แผนงบประมาณ ด้านกำกับ ตรวจสอบ และรายงาน

2. ให้ความเห็นชอบ โดยคณะกรรมการสถานศึกษา อนุมัติหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำ ขึ้นตามกลุ่มสาระต่าง ๆ เป็นรายปี หรือรายภาค กำกับเรื่องการประเมินผลการเรียน และการจัดทำ สื่อ รวมทั้งการเลือกใช้สื่อของสถานศึกษา

3. ให้ข้อเสนอแนะยุทธศาสตร์การนำหลักสูตร ไปใช้ ให้คำปรึกษาการบริหารจัดการของ สถานศึกษา และข้อเสนอแนะการดำเนินงานจากผลการนิเทศ

4. ส่งเสริม สนับสนุน การบริหารจัดการศึกษา การจัดกิจกรรม งบประมาณ การร่วม ประชุมอภิปรายผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ร่วมประเมินหลักสูตร ร่วมพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ด้านการพัฒนาวิชาชีพ การเข้ารับการฝึกอบรม การดูงาน ร่วมแก้ปัญหาพฤติกรรมผู้เรียน และ พฤติกรรมบุคลากร การให้ความช่วยเหลือผู้เรียน และผู้สอน

5. การกำกับ และตรวจสอบ ติดตามความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมประเมิน ผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ศึกษาการปฏิบัติภารกิจ และนโยบายของสถานศึกษาสังเกตการ ปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรการศึกษา ผลการตรวจสอบคุณภาพผู้เรียนระดับเขตพื้นที่ การศึกษาระดับชาติ

6. เผยแพร่ผลงาน ประชาสัมพันธ์ข่าวสารของสถานศึกษา ให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบใน รูปแบบต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551, หน้า 12 - 23) ได้กำหนดถึงอำนาจหน้าที่ในการกำกับ ส่งเสริม สนับสนุนกิจการสถานศึกษา ด้านวิชาการ ดังนี้

1. ส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาสาระหลักสูตรสถานศึกษา ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
2. ส่งเสริม สนับสนุน การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษา พัฒนาการบวนการเรียนการสอน และงานวิจัย
4. ส่งเสริม สนับสนุน การจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพจากภายนอก
5. ส่งเสริม สนับสนุน สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. ส่งเสริม สนับสนุน สถานศึกษาร่วมมือกับบุคคล และองค์กรต่าง ๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งทางชุมชน โดยใช้กระบวนการของการศึกษา

สรุปได้ว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การให้ความคิดเห็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รับผิดชอบต่อและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. ด้านการบริหารงานงบประมาณ

ได้มีหน่วยงานนักวิชาการได้กำหนดถึงการบริหารงานงบประมาณ ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 33 - 65) ได้กำหนดถึงการบริหารงานงบประมาณว่างานบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ทั้งนี้เพราะการบริหารงบประมาณในระบบรวมศูนย์อำนาจในระบบเดิมนั้นนอกจากจะทำให้เกิดความล่าช้าและผูกมัดด้วยระเบียบที่ทำให้ขาดความคล่องตัวในการบริหารแล้ว ยังมีปัญหาในเรื่องการทุจริต และสถานศึกษาได้รับการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่ตรงกับความต้องการ ซึ่งการบริหารงบประมาณนั้นต้องยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา

รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการบริหารงานประมาณ

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านงบประมาณมีความเป็นอิสระคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้

2. เพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการ

3. เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้ได้อย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ

เกษม วัฒนชัย (2550, หน้า 39 - 45) ได้กล่าวถึง หน้าที่ และบทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. ถ่ายทอดเจตนารมณ์ของเจ้าของสถานศึกษาเป็นเป้าหมายในการบริหาร และการจัดการสู่สถานศึกษา

2. กำหนดนโยบายเชิงบริหารแก่ฝ่ายบริหารสถานศึกษา

3. ติดตามสนับสนุนในด้านระดมทรัพยากร และงบประมาณแก่สถานศึกษา

4. ประเมินผลการบริหารการจัดการสถานศึกษา

5. กำหนดกฎ ระเบียบ ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

6. รับผิดชอบผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. เพิ่มคุณค่าแก่สถานศึกษาทางด้านคุณภาพการเรียน

2. ศึกษาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นหลักในการพัฒนาการศึกษาไปสู่อนาคต

3. ตัดสินใจในการดำเนินงานด้วยความเป็นกลาง รอบคอบด้วยข้อมูล และความความคิดเห็น

สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551, หน้า 12 - 23) ได้กำหนดถึงอำนาจหน้าที่ในการกำกับ ส่งเสริม สนับสนุนกิจการสถานศึกษา ด้านงบประมาณ ดังนี้

1. พิจารณา และให้การส่งเสริม สนับสนุน เกี่ยวกับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาให้มีความคล่องตัว

2. ส่งเสริม สนับสนุน การจัดหารายได้ การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา และการระดมทรัพยากรของสถานศึกษา รวมทั้งการให้ความเห็นชอบของแผนงานโครงการที่เก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ปกครองนักเรียน

สรุปได้ว่า ด้านการบริหารงานงบประมาณ หมายถึง การให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการจัดตั้ง และการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา ให้ความเห็นในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารเงิน และการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของ สถานศึกษา หรือปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับเรื่องนี้ตามที่กฎหมาย ระเบียบประกาศ ฯลฯ กำหนด

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

ได้มีหน่วยงานนักวิชาการ ได้กำหนดถึง การบริหารงานบุคลากร ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 33 - 65) ได้กำหนดถึงการบริหารงานบุคคลว่า งานบริหารบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความ คล่องตัว อีสระ ภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพการกระจายอำนาจด้านการบริหารงานบุคคลจึงเป็น โอกาสที่ สถานศึกษาจะมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานบุคคลมากขึ้นนับตั้งแต่การสรรหา การ คัดเลือก การพัฒนา การให้ค่าตอบแทน เป็นต้น โดยเป้าหมายสูงสุดของการมีอำนาจและความ รับผิดชอบในการบริหารงานบุคคลนี้ก็คือเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนซึ่งจะส่งผลต่อการ พัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์ของการบริหารงานบุคคล

1. เพื่อให้การดำเนินการด้านงานบริหารบุคคลถูกต้อง รวดเร็วเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล
2. เพื่อส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและมีจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่ รับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์
3. เพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพ โดยยึดมั่น ในระเบียบวินัย จรรยาบรรณ อย่างมีมาตรฐานแห่งวิชาชีพ
4. เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพได้รับการ ยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ประกอบ กุลเกลี้ยง (2550, หน้า 10 - 15) กล่าวถึง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาปฐมวัย และอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา คณะกรรมการสถานศึกษามีอำนาจบริหารบุคคลใน สถานศึกษาโดยกำกับดูแลให้ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารงานบุคคลให้เป็นไปตามนโยบาย และ แนวทางที่องค์กรกลางการบริหารงานบุคคลกำหนด พิจารณาอุทธรณ์เบื้องต้น เสนอแนะการ

ดำเนินการทางวินัย ให้ความเห็นชอบการพิจารณาความดีความชอบของผู้บริหาร นอกจากนี้ยังมีหน้าที่กำกับ และส่งเสริมสนับสนุน ประสานงานการจัดการ ศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ดังนี้

1. ให้ความเห็นชอบนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
2. ส่งเสริมงานวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน
3. ให้ความเห็นชอบการขอจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไป และเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณของสถานศึกษา
4. ส่งเสริมการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา
5. ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และส่งเสริมให้มีการดูแล บำรุงรักษา พัฒนา การใช้ และการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งที่เป็นราชพัสดุ และที่เป็นทรัพย์สินอื่น
6. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานภายนอกสถานศึกษา
7. ประสาน และส่งเสริมความสัมพันธ์ในสถานศึกษา และระหว่างสถานศึกษาชุมชน และท้องถิ่น
8. ให้คำแนะนำแก่ผู้บริหารสถานศึกษาในกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถานศึกษา
9. มีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา
10. ส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา ที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งงานอื่นที่กระทรวงมอบหมาย
11. แต่งตั้งคณะกรรมการ และคณะทำงานเพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการสถานศึกษาได้มอบหมาย

สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551, หน้า 12 - 23) ได้กำหนดถึงอำนาจหน้าที่ในการกำกับ ส่งเสริม สนับสนุนกิจการสถานศึกษา ด้านบุคคล ดังนี้

1. พิจารณา และสนับสนุน ส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนา มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ และมีโอกาสก้าวหน้าทางวิชาชีพ วิเคราะห์บทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล พิจารณาการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ แนวทางในการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพ และเป็นธรรม พิจารณาการประเมินผลการบริหารงานบุคคลให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู บุคลากรทางการศึกษาต่อผู้บริหารสถานศึกษา
2. พิจารณาแนวทางในการให้ได้มาซึ่งครูที่มีจำนวนเพียงพอต่อการเรียนการสอนในสถานศึกษากรณีที่เขาขาดอัตรากำลังครู เสนอความต้องการจำนวน และอัตราตำแหน่งของข้าราชการ

ครู บุคลากรทางการศึกษา ให้สอดคล้องกับภาระงานของสถานศึกษา และเสนอความเห็นการย้ายข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา

สรุปได้ว่า ด้านการบริหารงานบุคคล หมายถึง การให้ความเห็นชอบแผนอัตรากำลัง ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรได้รับการพัฒนา มีขวัญกำลังใจ ในการปฏิบัติหน้าที่และมีโอกาสก้าวหน้าในวิชาชีพ การพิจารณาแนวทางในการให้ได้มาซึ่งครูที่มีจำนวนเพียงพอต่อการเรียนการสอนในสถานศึกษาในกรณีที่สถานศึกษาแห่งนั้นขาดอัตรากำลังครู

4. ด้านการบริหารงานทั่วไป

ได้มีหน่วยงานนักวิชาการได้กำหนดถึง การบริหารงานทั่วไป ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 33 - 65) ได้กำหนดถึง การบริหารงานทั่วไปว่าการบริหารงานทั่วไป เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริมสนับสนุน และการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบมุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคลชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องการบริหารงานทั่วไปนั้นต้องให้ความสำคัญกับการจัดทำนโยบาย แผน และระบบข้อมูลสำหรับการดำเนินงาน โดยจะรวมงานด้านประกันคุณภาพภายในไว้ด้วย ดังนั้น งานบริหารทั่วไปแบบใหม่จึงต้องมีประสิทธิภาพ มีระบบข้อมูลที่ทันสมัยสำหรับงานวิชาการ มีความคล่องตัว ใช้บุคลากรน้อย และควรจัดเป็นบริการ ณ จุดเดียว (One - stop service) ทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการบริหารงานทั่วไป

1. เพื่อให้บริการ สนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานและอำนวยความสะดวกให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. เพื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของสถานศึกษาต่อสาธารณชน ซึ่งจะก่อให้เกิด ความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี เลื่อมใส ศรัทธาและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 9 - 16) ได้กำหนดไว้ว่า อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 รวมทั้งอำนาจหน้าที่การบริหารงานบุคคลที่จะเกิดขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

สรุปอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดังนี้

1. กำกับการดำเนินงานของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎระเบียบประกาศ คำสั่ง และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น
2. ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการกิจการด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา
3. มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาตามที่กฎหมายว่าด้วย ระเบียบข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษา กำหนด
4. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. อำนาจหน้าที่ในการกำกับ หมายถึง การกำกับให้สถานศึกษาดำเนินงานด้าน วิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักเขตพื้นที่การศึกษา อำนาจหน้าที่ในการกำกับการดำเนินงานของสถานศึกษา หลายคนเปรียบเทียบว่าทำหน้าที่คล้ายกรรมกรกำกับเส้น (Lineman) ในกีฬาฟุตบอล คือกรรมกรกำกับเส้นไม่ใช่ผู้ตัดสิน และไม่ใช่นักกีฬาฟุตบอลในสนาม ไม่มีสิทธิเป่านกหวีดกรรมการกำกับเส้นมีสิทธิและหน้าที่ในการยกธง เมื่อผู้เล่นไม่ปฏิบัติตามกติกา เมื่อกรรมกรกำกับเส้นยกธง กรรมการตัดสินก็จะเป่านกหวีดยุติการแข่งขันชั่วคราวก่อนเริ่มเล่นใหม่ ซึ่งโดยบทบาทนี้ คณะกรรมการศึกษาต้องคอยกำกับสถานศึกษา โดยการติดตามการปฏิบัติงานของการศึกษารวมทั้ง ให้ความเห็น ให้ข้อเสนอแนะและคำปรึกษา เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการให้เป็นไปตามกฎกติกา ได้แก่ กฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานการศึกษา และของสถานศึกษาเอง หากสถานศึกษาดำเนินการไม่สอดคล้องหรือไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎกติกาและนโยบายดังกล่าว คณะกรรมการสถานศึกษาต้องแจ้งให้สถานศึกษาดำเนินการ หากสถานศึกษายังไม่ดำเนินการ คณะกรรมการต้องเสนอความเห็นไปยังกรรมการตัดสิน (เป่านกหวีด) ซึ่งได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพิจารณาสั่งการหรือแจ้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสั่งการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป
2. อำนาจในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง บริหารงานอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ สามารถให้บริการการศึกษาแก่เยาวชน

และประชาชนได้อย่างกว้างขวางทั่วถึง และจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ ศรัทธา เชื่อถือของประชาชน ชุมชนและท้องถิ่น

3. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษา อำนาจหน้าที่ในส่วนนี้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษากำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนดให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ไพรัช อรรถกามานนท์ (2548, หน้า 5-7) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมจัดการศึกษา โดยแยกตามหมวด สิทธิ และหน้าที่ทางการศึกษาในเจตนารมณ์ที่จะให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ได้มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งอยู่ในรูปคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

หมวดแนวการจัดการศึกษา สถานศึกษาประสานความร่วมมือในการจัดทำสาระของหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์

หมวดการบริหาร และการจัดการศึกษา กำหนดให้มีองค์คณะบุคคลในการบริหาร และจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ ทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา โดยให้มีตัวแทนองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรวิชาชีพ

หมวดครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้กำหนดให้หน่วยงานทางการศึกษา ระดมทรัพยากรบุคคลให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคล เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา

หมวดทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา กำหนดให้มีการระดมทรัพยากร และการลงทุนทางงบประมาณ การเงิน ทรัพย์สิน ทั้งจากภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาใช้ในการจัดการศึกษา โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้จัด หรือมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษามีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสม และความจำเป็น

สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551, หน้า 12 - 23) กล่าวถึง อำนาจหน้าที่ในการกำกับ ส่งเสริม สนับสนุนกิจการสถานศึกษา ด้านบริหารงานทั่วไป ดังนี้

1. พิจารณา และให้การส่งเสริมสนับสนุนเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา ให้มีความคล่องตัว

2. ส่งเสริม สนับสนุน การจัดหารายได้ การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา และการระดมทรัพยากรของสถานศึกษา รวมทั้งการให้ความเห็นชอบของแผนงานโครงการที่เก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ปกครองนักเรียน

3. ส่งเสริม สนับสนุน การจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพจากภายนอก

สรุปได้ว่า ด้านการบริหารงานทั่วไป หมายถึง การให้ความเห็น เสนอแนะและให้คำปรึกษาในการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผน รวมทั้งความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น รับทราบ ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษา และกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบาย และแผนตามความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

จึงสรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อโรงเรียนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ควรได้รับการปรับปรุงพัฒนาลักษณะการมีส่วนร่วมจากการรับรู้รับทราบ ช่วยเหลือ สนับสนุน ประสานงาน มาเป็นร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินติดตามการปฏิบัติในงานทุกด้านของโรงเรียน รวมไปถึงสามารถมีส่วนร่วมในการแต่งตั้งมอบหมายให้ผู้อื่นปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทต่อการพัฒนาคน ให้มีความรู้ ความคิด มีบุคลิกลักษณะและพฤติกรรมที่ดีงาม โดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งถือว่าเป็น โรงเรียนของชุมชนและศูนย์กลางการพัฒนาชุมชนกระจายอยู่ทุกท้องถิ่นทั่วประเทศ มีบทบาทหน้าที่ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาลูกหลานของชุมชนให้เป็นผู้มีความรู้ ความคิดมีทักษะในการทำงานมีบุคลิกลักษณะพฤติกรรมที่ดีงาม สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนตลอดทั้งเป็นกำลังใจการพัฒนาท้องถิ่นในเจริญก้าวหน้าโดยลำดับ ดังนี้ การนำคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพ โรงเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงต้องต้องมามีบทบาทร่วมกันในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน

2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาทที่เป็นจริง

2.1 ความหมายของบทบาทที่เป็นจริง

ได้มีนักวิชาการศึกษากล่าวถึงความหมายของบทบาทที่เป็นจริง ไว้ดังนี้

ประวิต เอรารวรรณ์ (2545, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของบทบาทที่เป็นจริงว่า ความจริงที่มนุษย์พยายามค้นคว้าและเสาะแสวงหานั้น คือ สิ่ง que เชื่อถือได้ เพื่อจะได้จดจำไว้ใช้ในโอกาส

ต่าง ๆ บทบาทที่เป็นจริงที่กล่าวถึงนี้มีลักษณะที่สำคัญอยู่ประการหนึ่งคือ ไม่จำเป็นต้องแน่นอนคงตัวเสมอไปแต่จะดำรงคงสภาพนั้นในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เมื่อกาลเวลาผ่านไป ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไป บทบาทที่เป็นจริงนั้นก็อาจแปรเปลี่ยนไปได้ โดยแบ่งความจริงเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. บทบาทที่เป็นจริงของบุคคล (Personal or private facts) เป็นความจริงที่เกิดขึ้นกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเป็นบทบาทที่เป็นจริงที่รับรู้ได้เฉพาะตัว บทบาทที่เป็นจริงในเรื่องเดียวกันแต่แต่ละบุคคลจะรับรู้ได้ไม่ตรงกันมักอยู่ในนามธรรม เช่น ความฝัน ความกลัว เป็นต้น บทบาทที่เป็นจริงประเภทนี้ตรวจสอบได้ยาก

2. บทบาทที่เป็นจริงทั่วไป (Public facts) เป็นบทบาทที่เป็นจริงที่บุคคลทั่วไปรับรู้ได้ตรงกัน มักเป็นบทบาทที่เป็นจริงที่เป็นปรากฏการณ์ที่เป็นรูปธรรม รับรู้โดยอาศัยประสาทสัมผัสโดยตรง เช่น พระอาทิตย์ตกทางทิศตะวันตก ม้ามี 4 ขา เป็นต้น ความจริงประเภทนี้ตรวจสอบได้ง่าย

จักรกฤษณ์ อุทโท (2546, หน้า 7 - 10) ได้ให้ความหมายของบทบาทที่เป็นจริงว่า มีลักษณะเป็นนามธรรม มีหลักการที่มีอยู่แน่นอนมั่นคง ไม่เปลี่ยนแปลงของสิ่งนั้น มีอยู่ 2 สภาวะ ได้แก่

1. สภาวะที่ปรากฏ หรือ มายาภาพ คือ สิ่งที่มนุษย์รับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5
2. สภาวะความเป็นจริง หรือ สัจจะภาวะ คือ สิ่งที่เป็นจริงที่อยู่เบื้องหลังสภาวะ

ที่ปรากฏโดยไม่บิดเบือนหรือผันแปรไปตามการรับรู้ของบุคคล

พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์ (2549, หน้า 57 - 59) ได้ให้ความหมายของบทบาทที่เป็นจริงว่า สิ่งที่เรารับรู้ตระหนักรู้ แสดงออกมาในหลายระดับ ซึ่งต้องอาศัยสติปัญญาและการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ท่านผู้รู้ทั้งหลายได้วางแนวทางไว้จึงจะสามารถเข้าถึงความจริงได้ เนื่องจาก ความจริงเป็นนามธรรมจึงต้องอาศัยความรู้เข้าไปศึกษาและอธิบายลักษณะของสิ่งที่เรากำลังพูดถึงเกี่ยวกับเนื้อแท้ของมัน

ประเวศ วะสี (2550, หน้า 23 - 24) ได้ให้ความหมายของบทบาทที่เป็นจริงว่า การสัมผัสบทบาทที่เป็นจริงธรรมชาติ ความจริงทางสังคม วัฒนธรรม ความจริงโดยการทำงานและกิจกรรม บทบาทที่เป็นจริงที่เป็นสุนทรียะ และความจริงทางข้อมูลข่าวสาร

สรุปได้ว่า ความหมายของบทบาทที่เป็นจริง หมายถึง พฤติกรรมหรือการปฏิบัติที่ได้แสดงออกมาตามตำแหน่ง หน้าที่ของแต่ละบุคคล ซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันไป

2.2 หลักของบทบาทที่เป็นจริง

ได้มีนักวิชาการศึกษากล่าวถึง หลักของบทบาทที่เป็นจริง ไว้ดังนี้

ประวิต เอราวรรณ์ (2545, หน้า 17) ได้กล่าวถึงหลักของบทบาทที่เป็นจริง ไว้ดังนี้

1. บางเรื่องเป็นความจริงในทุกที่ ทุกกาลเวลา เช่น นักเรียนปกติทุกคนมีตา 2 ข้าง มีจมูกเดียวอยู่ตรงกลางใบหน้า เป็นต้น

2. บางเรื่องเป็นความจริงเฉพาะแห่ง เฉพาะที่ เช่น นักเรียนในชนบทจะมีบุคลิกภาพ คุณลักษณะบางประการแตกต่างจากนักเรียนในเมือง นักเรียนสมัยก่อนมีบุคลิกภาพแตกต่างไปจากนักเรียนในปัจจุบัน และอาจต่างกับในอนาคต

3. บางเรื่องเป็นความจริงเฉพาะบางเวลา เช่น สถานที่บางแห่งอาจเป็นป่าในอดีตต่อมา กลายเป็นโรงเรียนไม่คงสภาพเดิม หรือบางเวลานักเรียนมีสภาพร่างกายแข็งแรง แต่บางเวลาอาจเจ็บป่วย นักเรียนที่เรียนเก่งต่อมาอาจเรียนอ่อน หรือนักเรียนที่เคยเรียนอ่อนต่อมา กลับเรียนเก่ง เป็นต้น นั่นคือสิ่งต่าง ๆ จะมีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamic) ไม่คงที่เสมอไป

4. ความจริงของนักเรียนคนหนึ่งอาจแตกต่างไปจากคนอื่น ๆ เช่น สมชายชอบรับประทาน ส้มตำ ขณะที่สมศรีไม่ชอบวิทยาศาสตร์แต่ชอบคณิตศาสตร์มาก สมบัติไม่ชอบคณิตศาสตร์แต่วิชาที่ชอบคือ ศิลปะ เป็นต้น

5. ความจริงที่พบอาจเป็นความจริงที่สมบูรณ์หรือเป็นความจริงบางส่วน การให้คนตาบอด 3 คนคลำข้าง คนแรกคลำเฉพาะส่วนที่มีวง งา ใบหน้า จะได้ความจริงส่วนหนึ่งที่สองคนคลำเฉพาะด้านข้างจะได้ความจริงอีกส่วนหนึ่ง คนที่สาม คลำเฉพาะด้านท้ายที่มีหางกับก้นจะได้ความจริงอีกส่วนหนึ่ง ถ้าให้ทั้ง 3 เล่าถึงข้างตามที่คนคลำจะมีความขัดแย้งกันแต่ทุกคนล้วนถูกต้องก็เป็นความจริงบางส่วน การคลำหรือดูข้างทั้งตัวทุกส่วนจะพบความจริงที่สมบูรณ์ไม่มีวิธีสอนวิธีใดที่สามารถให้ผลดีที่สุดในการสอนทุกวิชาและสอนผู้เรียนทุกกลุ่ม ทุกประเภท และมีวิธีสอนบางวิธีให้ผลดีกว่าวิธีอื่นสำหรับเนื้อหาวิชาหนึ่งและผู้เรียนกลุ่มหนึ่งเป็นความจริงทั้งคู่การพูดว่า ไม่มีสูตรสำเร็จที่จะนำไปใช้แก้ปัญหาได้ดีในทุก ๆ แห่ง นับว่าเป็นความจริง

6. ความคิดของคนจะมีฐานของความคิดเสมอ เช่น จากการรวบรวมข้อมูลพบว่านักเรียนหญิงชอบฟุตบอล 20 คน นักเรียนชายชอบฟุตบอล 10 คน ถามว่านักเรียนเพศไหนชอบฟุตบอลมากกว่ากัน คนโดยทั่วไปมักตอบว่าเพศหญิง ทั้งนี้เพราะมีฐานความคิดว่าเพศหญิง กับเพศชายมีจำนวนเท่ากัน (เช่น มีฝ่ายละ 30 คน เป็นต้น) การสรุปว่าเพศหญิงชอบฟุตบอลมากกว่าเพศชายดังกล่าวอาจเป็นการสรุปที่ผิดก็ได้ถ้าในความจริงแล้วมีนักเรียนทั้งหมด 50 คน มีนักเรียนชายทั้งหมดเพียง 10 คน ดังนั้น นักเรียนหญิงที่ชอบฟุตบอลมี 20/50 คิดเป็นร้อยละ 40 ขณะที่นักเรียน

ชายที่ชอบฟุตบอลมี 10/10 คิดเป็นร้อยละ 100 จะเห็นว่ากรณีนี้มีความจริงว่า นักเรียนชายชอบฟุตบอลด้วยสัดส่วนที่มากกว่านักเรียนหญิง ซึ่งสรุปได้ว่านักเรียนเพศชายชอบฟุตบอลมากกว่า

7. ความจริงเกี่ยวกับปัญหาและการแก้ไขปัญหามี ดังนี้

7.1 ผลใด ๆ ที่เกิดขึ้นย่อมมีสาเหตุ การแก้ไขปัญหาก็ต้องแก้ที่สาเหตุซึ่งจะเอื้อต่อการแก้ปัญหาได้สำเร็จ จึงจำเป็นต้องค้นหาสาเหตุให้พบแล้วหาทางแก้ไขที่สาเหตุนั้น

7.2 สาเหตุของปัญหาอาจเป็นไปได้หลายลักษณะ บางปัญหาอาจมีสาเหตุเดียว เช่น เด็กชาย ก นั่งหลับในห้องเรียนเนื่องจากเล่นเกมจนเกือบสว่าง แต่บางปัญหาอาจมีหลายสาเหตุซึ่งต่างก็ส่งผลหรือร่วมกันส่งผลก่อให้เกิดปัญหานั้น ๆ เช่น เด็กชาย ข นั่งหลับในห้องเรียนเนื่องจากนอนดึก มีพยาธิมากและการสอนน่าเบื่อมาก เป็นต้น

7.3 ปัญหาเดียวกันอาจมาจากสาเหตุที่แตกต่างกัน เช่น นาย ก ข และ ค ต่างก็ปวดศีรษะ ก ปวดศีรษะเนื่องจากป่วยเป็นไข้ ข ปวดศีรษะเนื่องจากทะเลาะกับเพื่อนอย่างรุนแรงขณะที่ ค ปวดศีรษะเนื่องจากเรียนไม่เข้าใจ ไม่รู้เรื่อง เป็นต้น หรือสาเหตุเดียวกันอาจก่อให้เกิดปัญหาได้หลายปัญหา เช่น ความยากจนทำให้ไม่สามารถเรียนหนังสือได้ ความยากจนทำให้ไม่ได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ หรือความยากจนทำให้ต้องขโมยสิ่งของ เป็นต้น

7.4 ปัญหาของบุคคลหนึ่ง กลุ่มบุคคลหนึ่ง หรือในสถานที่หนึ่ง อาจไม่เป็นปัญหาสำหรับบุคคลอื่น กลุ่มบุคคลอื่น หรือในสถานที่อื่น เช่น ก มีสิ่ว 1 เม็ดรู้สึกเดือดร้อนมากขณะที่ ข มีสิ่วมากกว่า เม็ดโตกว่าแต่ก็ไม่รู้สึกเดือดร้อน

7.5 ในการแก้ไขปัญหาคควรมีข้อมูลที่เหมาะสมและเพียงพอทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพกล่าวคือ เป็นข้อมูลที่ตรงกับที่ต้องการอยู่ในรูปที่นำมาใช้ได้ มีความเชื่อถือได้มีความทันสมัย การขาดข้อมูล มีข้อมูลไม่เพียงพอ หรือการมีข้อมูลที่ผิด ๆ ย่อมนำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาดทำให้เกิดความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหา

7.6 การแก้ไขปัญหบางเรื่องอาจใช้เวลานาน บางเรื่องอาจใช้เวลาไม่นานนัก บางเรื่องจะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากบุคลากรหลายฝ่ายไม่สามารถแก้ไขโดยลำพังตนเองได้ เช่น ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครอง ความร่วมมือจากเพื่อนครู จากผู้บริหาร เป็นต้น

7.7 การป้องกันปัญหาย่อมดีกว่าการแก้ไขปัญหา ดังนั้นถ้าครูทำการวิจัยเพื่อป้องกันปัญหาไว้ล่วงหน้าย่อมเป็นการวิจัยที่ดี ประหยัด และไม่เกิดความสูญเสีย ไม่สายต่อการแก้ไข

7.8 ปัญหาที่แก้เสร็จแล้ว เมื่อสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ก็อาจกลายเป็นปัญหาใหม่ซึ่งไม่อาจแก้ไขด้วยวิธีเดิมได้ กรณีเช่นนี้ควรคิดแปลงวิธีแก้ปัญหามาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ใหม่

7.9 การแก้ปัญหานี้ให้ลุล่วงไป อาจเป็นสาเหตุก่อให้เกิดปัญหาใหม่ เช่น การให้รางวัลนักเรียนเพื่อให้มีพฤติกรรมที่ต้องการ อาจทำให้เกิดนิสัยจะต้องให้รางวัลจึงจะทำงานต่าง ๆ จึงต้องระวังในเรื่องนี้ให้มาก

ทัตนา บุญทอง (2548, หน้า 99 -102) ได้กล่าวถึงหลักของบทบาทที่เป็นจริงตามตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งนั้นจะถูกคาดหวังจากสังคมรอบด้าน ซึ่งเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคม และการแสดงบทบาทของบุคคลตามตำแหน่งหน้าที่จะมีความถูกต้องเหมาะสมเพียงพอขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. ความเข้าใจในบทบาทที่ตนเองแสดงหรือปฏิบัติ
2. ประสบการณ์ของผู้ที่ต้องแสดงบทบาท
3. บุคลิกภาพของผู้แสดงบทบาทนั้น

เดโช สวานานนท์ (2548, หน้า 104) ได้กล่าวถึงหลักของบทบาทที่เป็นจริงว่าประกอบด้วยลักษณะ 4 ประการ ดังนี้

1. รู้สถานภาพของตนในสังคม หมายถึง ผู้แสดงบทบาทต้องรู้ตำแหน่งของตนในสังคม ซึ่งทุกตำแหน่งจะมีหน้าที่ต่างกัน
2. คำนึงถึงพฤติกรรมที่ควรแสดงออกในสถานการณ์นั้น ๆ ที่เหมาะสมกับสถานภาพของตน ปกติเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไปหน้าที่ก็จะเปลี่ยนไปด้วย ซึ่งจะส่งผลให้บทบาทที่จะแสดงต้องเปลี่ยนตามไปด้วยเช่นกัน
3. คำนึงถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น การแสดงบทบาทต้องคำนึงถึงผู้ร่วมงานว่าพร้อมที่จะแสดงบทบาทตามหน้าที่ของตนหรือไม่ เพื่อให้บทบาทกลมกลืนกัน
4. ประเมินผลการแสดงบทบาทของตนเอง หลังจากการแสดงบทบาทตามหน้าที่ไปแล้วผู้แสดงบทบาทควรได้ประเมินผลตนเองเพื่อจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

สรุปได้ว่า หลักของบทบาทที่เป็นจริง เป็นพฤติกรรมหรือการแสดงออกของมนุษย์ในสังคมที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน บทบาทที่เป็นจริง เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่และสถานภาพซึ่งบุคคลดำรงอยู่ และบทบาทที่เป็นจริง จะเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ที่สังคมกำหนด

2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทบาทที่เป็นจริง

การที่จะตัดสินว่าอะไรจริงหรือไม่ มีความน่าเชื่อถือหรือไม่ โดยอาจนำทฤษฎีว่าด้วยความจริงเป็นเครื่องมือในการตัดสินหรือนำมาอธิบายเพื่อให้ได้ซึ่งคำตอบที่เป็นจริง ซึ่งมีทฤษฎี 3 ทฤษฎี ดังนี้ (วิเชียร ชาบุตรบุญทรริก, 2548, หน้า 8 - 9)

1. ทฤษฎีสหพันธ์ (Coherence theory) คือ ทฤษฎีที่ถือว่าการที่จะถือว่าข้อความใดข้อความหนึ่งเท็จจริงหรือไม่ ให้อธิบายข้อความนี้สอดคล้องกับข้อความอื่น ๆ ที่อยู่ในระบบเดียวกันหรือไม่

ถ้าสอดคล้องกันข้อความนั้นก็จริง ถ้าขัดแย้งกันข้อความนั้นก็ไม่ใช่จริง กล่าวอีกนัยหนึ่ง การที่เราจะเชื่อว่าสิ่งที่เราเรียนมาใหม่ๆ ไม่ตรงกัน ขัดแย้งหรือไม่สอดคล้องกับความรู้เดิมก็ต้องถือว่าความรู้ใหม่นั้นไม่ถูกต้องเช่นกัน ทฤษฎีนี้ จึงเกี่ยวข้องกับวิธีหาความรู้แบบนิรนัย (Deduction)

2. ทฤษฎีสমনัย (Correspondence theory) คือทฤษฎีที่ถือว่า การที่จะถือว่าความรู้ใดเป็นความรู้ที่ถูกต้องเป็นจริงก็ต่อเมื่อความรู้นั้นตรงกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ๆ ดังนั้นสิ่งที่คำประกันว่าความรู้ถูกต้อง คือ การที่ความรู้นั้นตรงกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ๆ ทฤษฎีนี้จึงเกี่ยวข้องกับการหาความรู้แบบอุปนัย (Induction)

3. ทฤษฎีปฏิบัตินิยม (Pragmatism) คือทฤษฎีที่ถือว่าเกณฑ์ตัดสินความจริง คือ การใช้งานได้ ความสำเร็จประโยชน์ในทางปฏิบัติ ความมีอรรถประโยชน์ คือ พิจารณาจากความสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติ สิ่งที่เป็นจริงคือ สิ่งที่มีประโยชน์ ปฏิบัติแล้วได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ทฤษฎีปฏิบัตินิยมเกิดจากความบกพร่องของทั้งสองทฤษฎีแรกข้างต้น กล่าวคือทฤษฎีสหนัย มีความบกพร่องตรงที่ว่า ถ้าความรู้เดิมผิดพลาด ความรู้ที่เราได้รับมาใหม่ก็ต้องผิดพลาดด้วย ทฤษฎีสমনัยมีความบกพร่องตรงที่ว่า ในโลกนี้มีแต่ความเปลี่ยนแปลง ความไม่แน่นอน ดังนั้น สิ่งที่คิดว่าเป็นความจริงในขณะนี้อาจจะไม่ตรงกับความจริงในอนาคตก็ได้ ดังนั้น จึงมีผู้เสนอให้ใช้ทฤษฎีปฏิบัตินิยมแทนข้อควรระลึกเสมอก็คือในบรรดาทฤษฎีทั้ง 3 นี้ไม่มีทฤษฎีใดสมบูรณ์แน่นอนตายตัว

มีด (Mead, 1950) (อ้างถึงใน จุลโล วงษ์ประชุม, 2549, หน้า 27) ได้อธิบายถึงทฤษฎีบทบาทที่เป็นจริงนั้นต้องประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. การรู้จักตนเอง
2. พฤติกรรมตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ต้องมีความเหมาะสมกับการส่งเสริมฐานะของตนเอง
3. ภูมิหลังของการกระทำที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น ใช้เป็นแบบอย่างเพื่อให้การกระทำเฉพาะอย่างเป็นไปตามแนวทางที่ต้องการ
4. การประเมินผลการกระทำตามบทบาทต้องดำเนินการด้วยตนเองหรือบุคคลอื่น

โคเฮน (Cohen, 1979) (อ้างถึงใน จุลโล วงษ์ประชุม, 2549, หน้า 28) ได้อธิบายถึงทฤษฎีบทบาทที่เป็นจริงนั้นเกี่ยวข้องกับการที่สังคมกำหนดเฉพาะเจาะจงให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้น เรียกว่า บทบาทที่ถูกกำหนด ถึงแม้ว่าบางบุคคลจะมีได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่งของเขา ความไม่ตรงกันของบทบาทที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้นอาจมีสาเหตุมาจากสิ่งต่อไปนี้

1. บุคคลขาดความเข้าใจในส่วนบทบาทที่ต้องการ
2. ความไม่เห็นด้วยหรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด
3. บุคคลไม่มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประพันธ์ อัมพันประสิทธิ์ (อ้างถึงใน ปรีชาภรณ์ แก้วทอง, 2549, หน้า 14) ได้อธิบายถึง ทฤษฎีบทบาทที่เป็นจริง ได้กำหนดปรัชญาที่น่าสนใจไว้ว่าชีวิตถูกสร้างขึ้นมาจากคนแต่ละคนใน สังคมล้วนมีตำแหน่งทางสังคมทั้งสิ้น เช่น ในฐานะลูกจ้าง คู่ครอง พ่อแม่ หัวหน้า ลูกน้องในฐานะ ที่สังคมกำหนดบทบาทเพื่อปัจเจกชนแต่ละคนจะได้ปฏิบัติให้สอดคล้องกับ โครงสร้างทางสังคมที่ วางไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวแบบที่เป็นบทบาท ผู้กระทำทุกคนสามารถเรียนรู้ได้โดยที่บทบาทที่เป็น ตัวแบบได้ชี้ถึงวิถีทางเพื่อกระทำบางสิ่งบางอย่างที่ถูกต้อง โดยถือเอาลักษณะ 5 ประการ ดังนี้

1. ทฤษฎีว่าด้วยบทบาทในการทำงาน (Functional role theory) ทฤษฎีนี้มุ่งต่อบทบาท หรือพฤติกรรมอันเป็นลักษณะของบุคคลผู้มีตำแหน่งทางสังคมภายในระบบสังคมที่มั่นคง

2. ทฤษฎีบทบาทที่เป็นปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ (Symbolic interactionist role theory) ทฤษฎีนี้มุ่งไปที่บทบาทของผู้กระทำแต่ละคน วิวัฒนาการของบทบาทต่าง ๆ โดยอาศัยปฏิสัมพันธ์ ทางสังคมและวิธีการที่ผู้กระทำทางสังคมเข้าใจและตีความหมายของพฤติกรรมเหล่านั้น

3. ทฤษฎีบทบาทโครงสร้าง (Structural role theory) ทฤษฎีนี้มุ่งต่อโครงสร้างทางสังคม หรือตำแหน่งทางสังคมที่ได้แบ่งพฤติกรรมที่กำหนดให้เป็นแบบเดียวกัน ซึ่งมุ่งต่อตำแหน่งทาง สังคมอื่น ๆ ในโครงสร้าง

4. ทฤษฎีบทบาทขององค์กร (Organizational role theory) ซึ่งมุ่งต่อบทบาทต่าง ๆ ที่มา ด้วยกันกับตำแหน่งทางสังคมที่ถือเป็นอันเดียวกันในระบบสังคมที่วางโครงการไว้ก่อนเป็นระบบที่ มุ่งงานและมีการจัดลำดับชั้นไว้เป็นอย่างดี

5. ทฤษฎีว่าด้วยบทบาทของความรู้ความเข้าใจ (Cognitive role theory) ซึ่งมุ่งถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทบทบาทที่คาดหวังกับพฤติกรรมจากเอกสารที่อ้างถึงจะพบว่าทฤษฎี บทบาทมีหลายทฤษฎี แต่ละทฤษฎีจะมีสาระที่แตกต่างกัน ซึ่งโดยทั่วไปจะชี้ให้เห็นว่าการที่สมาชิก ของสังคมหนึ่ง ๆ หรือองค์กรหนึ่ง ๆ จะแสดงบทบาทของตนเองให้ถูกต้องเหมาะสมและเป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพนั้นย่อมมีปัจจัยหลายอย่าง พร้อมกันนี้ยังทำให้รู้ได้ด้วยว่าจุดบกพร่องของการ แสดงบทบาทอยู่ที่ใดและจะสามารถแก้ไขจุดบกพร่องนั้นได้อย่างไร

สรุปได้ว่า ข้อควรระลึกถึงทฤษฎี ไม่มีทฤษฎีใดสมบูรณ์แน่นอนตายตัวสามารถจะ นำไปใช้ได้กับทุกกรณี ทุกที่ ทุกสถานการณ์ ทฤษฎีแต่ละทฤษฎีล้วนมีข้อจำกัดในการนำไปใช้ เช่น ทฤษฎีสหทัยใช้ได้กับความจริงทางคณิตศาสตร์ ส่วนทฤษฎีสমনัยนั้นใช้สำหรับตรวจสอบความ ถูกต้องหรือความจริงทางวิทยาศาสตร์ และถ้ายังไม่พอใจวิธีการ ทั้งสองนั้นก็น่าจะลองหันมาใช้

ทฤษฎีปฏิบัตินิยมคู่ได้ เพราะทฤษฎีปฏิบัตินิยมเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในทางศาสนา และ คำสอนในทางศาสนา

3. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาทที่คาดหวัง

3.1 ความหมายของบทบาทที่คาดหวัง

ได้มีนักวิชาการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายของบทบาทที่คาดหวัง ไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (อ้างถึงใน นาฬิกา เด็ดขุนทด และสิริพร ทิวะสิงห์, 2552, หน้า 44) ได้ให้ความหมายของบทบาทที่คาดหวัง (Expectation or Expectancy) หมายถึง ความคิดความรู้สึก ความมุ่งหวัง หรือความต้องการของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะ เป็นบุคคลเหตุการณ์ หรือการกระทำ โดยคิดไว้ล่วงหน้าและมักจะมุ่งหวังในสิ่งที่เป็นไปได้ ทั้งนี้ ความคาดหวังจะขึ้นอยู่กับความต้องการและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

สุขุม เฉลยทรัพย์ (2552, หน้า 10) ได้ให้ความหมายของบทบาทที่คาดหวัง หมายถึง ระดับพฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่อาศัยประสบการณ์เดิมของตนในการตัดสินใจสิ่งใดสิ่ง หนึ่งที่จะไปให้ถึงเป้าหมายที่กำหนดหรือต้องการให้เป็นไปได้ตามความต้องการของตน ความ คาดหวังของแต่ละบุคคลในเรื่องหรือสิ่งเดียวกันจึงอาจเหมือนหรือแตกต่างกันก็ได้ขึ้นอยู่กับภูมิ หลัง ประสบการณ์ความเข้าใจ แรงจูงใจ ความเชื่อความรู้สึก ทักษะคิด ค่านิยมและการเห็นคุณค่า ของความสำเร็จ

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 146) ได้ให้ความหมายของบทบาทที่คาดหวัง หมายถึง การคาดล่วงหน้าถึงผลการกระทำของตน คนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะคาดล่วงหน้าถึง ความสำเร็จของงาน

เมอร์รี่ (Murray, 1992) (อ้างถึงใน สุรางค์รัตน์ เนื่องไชยยศ, 2549, หน้า 6) ได้ให้ ความหมายของบทบาทที่คาดหวัง หมายถึง ระดับผลงานที่บุคคลกำหนดหรือคาดหวังว่าจะทำได้ และความคาดหวังนั้นเป็นระดับที่บุคคลปรารถนาจะไปให้ถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ในการทำงานแต่ ละครั้ง

สรุปได้ว่า บทบาทที่คาดหวัง หมายถึง ความคาดหวัง ความมุ่งหวังของบุคคลต่อสิ่ง ใดสิ่งหนึ่งที่เป็นไปได้ ทั้งนี้ความคาดหวังจะขึ้นอยู่กับความต้องการและประสบการณ์ของแต่ละ บุคคล

3.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทบาทที่คาดหวัง

ได้มีนักวิชาการศึกษาได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทที่คาดหวัง ดังนี้

ลักษณะ สิริวัฒน์ (2549, หน้า 87) ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทที่คาดหวังว่าถ้าความคาดหวังกับสิ่งที่ได้รับห่างกัน คนเราก็จะเกิดความผิดหวัง หหมดแรงจูงใจ ฉะนั้น ควรจัดให้ความคาดหวังหรือการตั้งจุดมุ่งหมายของคนเรา ความสามารถที่เขาจะทำให้สำเร็จไม่แตกต่างกันมากนัก เพื่อให้มีกำลังที่จะพยายามให้บรรลุการตั้งจุดมุ่งหมายในการเรียนหรือในการทำงานแต่ละครั้ง ถ้าผู้เรียนได้มีโอกาสตั้งจุดมุ่งหมายด้วยตนเองหรือให้รู้เป้าหมายชัดเจนแน่นอน เป็นจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม และจะเป็นแรงจูงใจในการเรียนได้ดีขึ้น มีข้อพึงระวังว่า ถ้าผลลัพธ์ของการทำงานใกล้เคียงกับความคาดหวังมากเกินไปไม่เป็นแรงจูงใจ คือถ้าทำอะไรสำเร็จอย่างง่ายดายทุกครั้ง คนเราก็เกิดความเบื่อหน่าย ขาดแรงจูงใจได้เช่นกัน ฉะนั้น ครูควรเลือกให้งานที่ทำทายแก่ผู้เรียนพอสมควรแต่ก็ไม่ให้ยากเกินกว่าที่จะเอื้อมถึง เรื่องความนึกคิดเกี่ยวกับตน (Self concept) ก็ทำนองเดียวกันว่าคนที่ว่าจะสำเร็จมักจะสำเร็จ คนที่คิดว่าตนเองจะล้มเหลวมักจะล้มเหลว การที่รู้ตนเองต้องการความเป็นจริง และมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนตามความสามารถที่มีอยู่มักเป็นคนทำงานสำเร็จ

สุขุม เฉลยทรัพย์ (2552, หน้า 10 - 13) ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทที่คาดหวัง ตามแนวความคิดของวิกเตอร์ วรูม (Victor Vroom) ว่าทฤษฎีความคาดหวังเป็นแรงเป็นผลมาจากความเชื่อของมนุษย์ การจูงใจให้คนทำงาน ผู้จัดการหรือผู้บริหารต้องเข้าใจในกระบวนการความคาดหวังของคน จึงจะเกิดความสามารถในการจูงใจสูงสุดเป็นทฤษฎีที่พยายามคาดการณ์ หรืออธิบายถึง ระดับกำลังกายกำลังใจที่บุคคลอุทิศให้กับงานทฤษฎีนี้เชื่อว่า แรงจูงใจในการทำงานของบุคคลถูกกำหนดโดยความเชื่อของบุคคลในส่วนของที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความพยายามและผลงาน และการเห็นความสำคัญของผลลัพธ์ต่าง ๆ ที่ได้จากความพยายามในระดับต่าง ๆ กัน ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ Valence, Instrumentality and Expectancy (V.I.E) ดังนี้

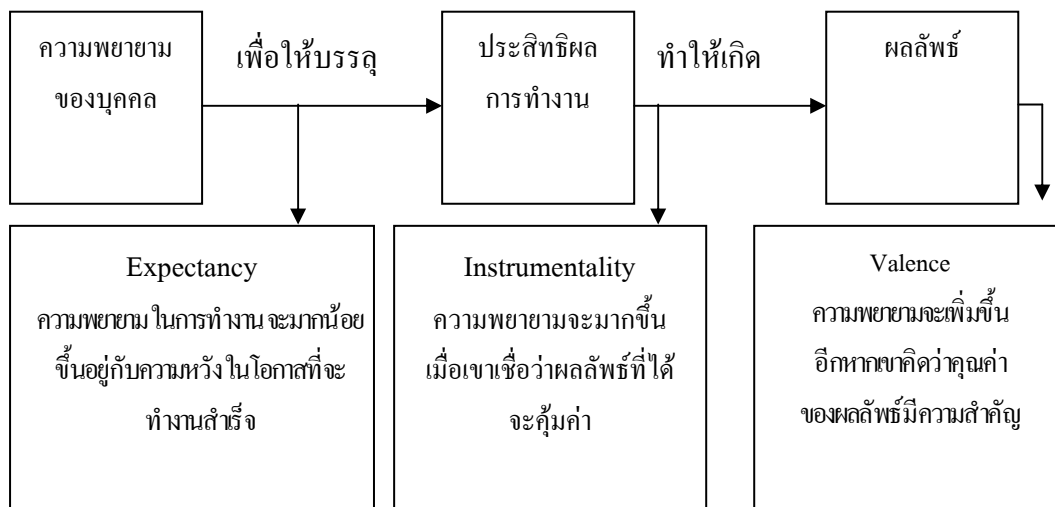
1. V มาจากคำว่า Valence หมายถึง คุณค่าของรางวัล ความพึงพอใจของมนุษย์ที่มีต่อผลลัพธ์ (Outcomes) ของการกระทำซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญที่สุดของความพึงพอใจของมนุษย์ระดับของความพึงพอใจที่มนุษย์คาดหวังว่าจะได้จากผลลัพธ์นั้น ๆ ไม่ใช่เกิดจากการเห็นคุณค่าที่แท้จริงของผลลัพธ์นั้นเสมอไป และมนุษย์เชื่อว่ามูลค่า (Value) ของผลตอบแทนต้องสอดคล้องกับความต้องการของคน จึงจะเกิดพลังในการจูงใจมากขึ้น เช่น มนุษย์เลือกทำงานด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งเพราะต้องการเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น ต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคม หรือต้องการค่าจ้างที่สูง ไม่ใช่เลือกทำงานเพราะว่างานนั้นมีคุณค่าตามอุดมคติ อาจกล่าวได้ว่าความพยายามในการทำงานเน้นจากผลลัพธ์หลายอย่างทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. I มาจากคำว่า Instrumentality หรือ Performance outcome expectancy หมายถึง ความเชื่อถือ วิธีการ ในการเชื่อมโยงผลลัพธ์อย่างหนึ่งไปสู่ผลลัพธ์อีกหลายอย่างความคาดหวังในผลตอบแทนของงานที่คุ้มค่ากับผลการทำงาน จึงเป็นการจูงใจให้เรามีความพยายามในการทำงานให้สำเร็จ เช่น นักเรียนเชื่อว่าการเรียนจะเป็นวิธีการไปสู่การสอบได้ การสอบได้เป็นวิธีการที่นำไปสู่การได้รับประกาศนียบัตร และประกาศนียบัตรจะนำไปสู่การบรรจุเข้าทำงาน

3. E มาจากคำว่า Expectancy หรือเรียกว่า Effort Performance Expectancy หมายถึง การคาดการณ์จากความเชื่อว่าผลลัพธ์จะเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด ความคาดหวังว่างานจะสำเร็จ เชื่อว่า การทำงานหนัก มีผลทำให้เขาบรรลุเป้าหมายของงานได้ ดังนั้นความมานะพยายามให้เกิดผลสำเร็จที่ดีของงานก็เกี่ยวพันกันจนเกิดแรงจูงใจในการทำงาน เช่น ถ้ามนุษย์มีความเชื่อมั่นว่าจะทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งไว้ ย่อมทำให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน ซึ่งเป็นความรู้สึกทางด้านจิตใจที่จะตัดสินใจเลือกทำอะไร และทำอย่างไรจึงจะประสบความสำเร็จตามที่คาดหวังไว้ จึงได้สร้างแนวความคิดเป็นสูตรพลังในการจูงใจไว้ดังนี้

สูตรพลังการจูงใจ $Motivation = Expectancy * Instrumentality * Valence$
 สูตรพลังการจูงใจหมายถึงอำนาจในการจูงใจทั้ง 3 ส่วน คือ ความคาดหวังความเชื่อ และคุณค่า แทนในสูตรหากตัวใดเป็น 0 จะไม่มีแรงจูงใจเลย องค์ประกอบของทฤษฎีความคาดหวัง จากสูตรอธิบายได้ว่าระดับของแรงจูงใจเป็นไปตามระดับความต้องการที่คนเรามีต่อสิ่งใด สิ่งหนึ่ง และระดับความเป็นไปได้ที่จะได้รับสิ่งนั้น หลักการพื้นฐานที่สำคัญของทฤษฎีนี้มี ดังนี้

1. ปัจจัยภายใน (ความต้องการ) และปัจจัยภายนอก (สภาพแวดล้อม) ที่มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล
2. พฤติกรรมใด ๆ เกิดจากการตัดสินใจด้วยตนเองของบุคคล
3. บุคคลมีความแตกต่างกันในความต้องการ ความปรารถนาและเป้าหมาย
4. บุคคลจะเลือกใช้พฤติกรรมใดย่อมเป็นไปตามการรับรู้ผลต่อเนื่องจากพฤติกรรมนั้น
5. แรงจูงใจตามทฤษฎีนี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยตัวแปรสำคัญสองตัวประกอบกันคือ ความคาดหวังและคุณค่าของผลลัพธ์ดังนั้นสามารถเขียนเป็นแผนภาพองค์ประกอบของทฤษฎีความคาดหวังจากหลักการ พื้นฐานที่สำคัญทั้ง 5 ข้อ ได้ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 องค์ประกอบของทฤษฎีความคาดหวัง

ที่มา : สุขุม เฉลยทรัพย์, 2552, หน้า 10 - 13

การสนองตอบต่อบุคคลของทฤษฎีความคาดหวัง

1. การเพิ่มปริมาณ Expectancy การทำให้คนรู้สึกว่าคุณมีความสามารถและทำงานสำเร็จได้ วิธีการจูงใจ เช่น การคัดเลือกพนักงานที่มีความสามารถ การฝึกอบรมให้พนักงานมีความสามารถ สนับสนุนความพยายามในการทำงาน การทำให้เป้าหมายของงานมีความชัดเจน

2. การเพิ่มปริมาณ Instrumentality การทำให้คนมีความเชื่อมั่นในความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานกับผลลัพธ์ที่จะได้เมื่องานสำเร็จ เช่น การได้รับความมั่นใจ การสื่อสารให้รู้ถึงผลลัพธ์การทำงาน แสดงให้เห็นว่ารางวัลที่ได้เป็นอะไร

3. การเพิ่มปริมาณ Valence การทำให้คนเข้าใจในคุณค่าของการตอบแทนที่เป็นไปได้ และคุณค่าผลลัพธ์การทำงาน เช่น การระบุความต้องการของแต่ละบุคคล การปรับรางวัลให้เหมาะสมกับความต้องการ

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2553, หน้า 60 - 61) ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทที่คาดหวังว่าบุคคลที่จะได้รับการจูงใจ เมื่อเขาเชื่อว่าเขาสามารถทำงานนั้นสำเร็จ แล้วทำให้เขาได้รับรางวัลตอบแทนและรางวัลที่เขาได้รับต้องมีคุณค่าคุ้มกับความตั้งใจที่เขาทุ่มเทให้กับงาน ดังตัวอย่างเช่น ถ้าบุคคลต้องการเลื่อนขั้นและเขารู้ว่าถ้าเขาตั้งใจ ทำงานแล้วทำให้งานสำเร็จแล้วผลสำเร็จของงานนั้นทำให้เขาได้รับการเลื่อนขั้น และเขาก็จะตั้งใจทำงาน

บันดูระ (Bandura, 1977, pp.84 - 85) ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทที่คาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของบุคคลเป็น 3 มิติ ได้แก่ มิติที่หนึ่งเกี่ยวกับปริมาณของความคาดหวัง (Magnitude) กล่าวคือ ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนจะแตกต่างกันในแต่ละบุคคลในการกระทำพฤติกรรมหนึ่ง หรือแตกต่างกันในบุคคลเดียวกันเมื่อต้องทำงานสำเร็จถึงระดับไหนเมื่อถูกเสนองานที่มีระดับความยากแตกต่างกัน มิติที่สองเกี่ยวกับการแผ่ขยาย (Generality) ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนอาจจะแผ่ขยายจากสถานการณ์หนึ่งไปสู่สถานการณ์อื่น ในปริมาณที่ต่างกันได้ประสบการณ์บางอย่างไม่ทำให้ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนแผ่ขยายไปสู่สถานการณ์อื่นได้ มิติที่สามเกี่ยวกับความเข้มหรือความมั่นใจ (Strength) ถ้าความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนมีความเข้มน้อยจะทำให้ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนลดน้อยลง แต่ถ้ามีความเข้มหรือความมั่นใจมากบุคคลจะมีความบากบั่น มานะพยายาม แม้ว่าประสบเหตุการณ์ที่ไม่สอดคล้องกับความหวังบ้างก็ตาม

โดยสรุป ทฤษฎีความคาดหวังเป็นทฤษฎีที่พยายามคาดการณ์ระดับกำลังกายกำลังใจของบุคคลโดยเชื่อว่าแรงจูงใจมีความสัมพันธ์ระหว่างความพยายามและผลงาน และการเห็นความสำคัญของผลลัพธ์ต่าง ๆ มีผลทำให้บรรลุเป้าหมายได้ เป็นไปตามระดับความต้องการที่คนเรามีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งและสามารถเพิ่มประสิทธิภาพของความสามารถ ความเชื่อมั่นและคุณค่า ผลลัพธ์ได้ความพยายามในการทำงานจะมากขึ้นขึ้นอยู่กับความหวังในโอกาสที่จะทำงานสำเร็จ Instrumentality ความพยายามจะมากขึ้นเมื่อเขาเชื่อว่าผลลัพธ์ที่ได้จะคุ้มค่า Valence ความพยายามจะเพิ่มขึ้นอีกหากเขาคิดว่าคุณค่าของผลลัพธ์มีความสำคัญความพยายามของบุคคลประสิทธิภาพการทำงานเพื่อให้บรรลุทำให้เกิดผลลัพธ์

4. การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.1 นโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2554 - 2559)

แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2554 - 2559) ได้กำหนดให้มีวัตถุประสงค์หนึ่ง คือ พัฒนาคนอย่างรอบด้าน และสมดุล เพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา โดยมีแนวนโยบายเพื่อการดำเนินการ คือ การพัฒนาคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตให้มีโอกาสได้เข้าถึงการเรียนรู้ โดยตั้งเป้าหมายให้เด็กปฐมวัย 0 - 5 ปี ทุกคนต้องได้รับการพัฒนาและเตรียมความพร้อมทุกด้านก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา พร้อมทั้งได้วางกรอบการดำเนินงานการพัฒนา และเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัยไว้ ดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2552, หน้า 10 - 15)

1. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนา และการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัยในรูปแบบที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความรู้ในการเลี้ยงดูลูกแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้ที่เตรียมตัวเป็นพ่อแม่

2. ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาปฐมวัยให้มีคุณภาพ ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย เพื่อพัฒนารากฐานพัฒนาการของทุกชีวิตอย่างเหมาะสม โดยนโยบายเสริมสร้างสังคมเข้มแข็ง ด้านครอบครัว เด็ก เยาวชน สตรี และผู้สูงอายุ กำหนดดังนี้

2.1 จัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน บริการต่าง ๆ ทั้งทางด้านสุขภาพ การวางแผนและแก้ไขปัญหาครอบครัว

2.2 สนับสนุนให้มีศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐานในชุมชน และสถานประกอบการกับนโยบายด้านการศึกษาที่เน้นคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความเที่ยงธรรม ในการบริหารการจัดการศึกษาทุกประเภท ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงอุดมศึกษา

นอกจากนี้ รัฐจะต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทโดยตรง หรือมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุน ให้นำบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีส่วนในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ทั่วถึง และได้มาตรฐานเท่าเทียมกัน ดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งกำหนด บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการจัดการศึกษา ดังนี้

วิสัยทัศน์

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพคนในท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะที่สามารถ บูรณาการ วิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของสังคม และประเทศชาติ ตามหลัก แห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น การมีวิสัยทัศน์ด้านการศึกษาคือ “การศึกษาสร้างความสุข มุ่งคุณภาพ รักศิลปวัฒนธรรม นำเทคโนโลยี มีภูมิทัศน์สวยงาม” โดยมี นโยบายการจัดการศึกษา ดังนี้

ภารกิจจัดการศึกษาท้องถิ่น

1. การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความพร้อมแก่เด็กตั้งแต่แรก เกิดถึงก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เต็มตามศักยภาพและมีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน

2. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนา และวางรากฐานชีวิต การเตรียมความพร้อมของเด็ก ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคม ให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ความสามารถ

ขั้นพื้นฐาน รวมทั้งให้สามารถค้นพบ ความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของตนเองด้านวิชาการ วิชาชีพความสามารถในการประกอบการทำงานอาชีพ และทักษะทางสังคม โดยให้ผู้เรียนมีความรู้ คุณธรรมและมีความสำนึกในความเป็นไทย

3. การจัดบริการให้ความรู้ด้านอาชีพ เป็นการจัดบริการและหรือส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพแก่ประชาชน รวมทั้งการรวมกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพเพื่อ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

4. การจัดการส่งเสริมกีฬา นันทนาการและกิจกรรมเด็กและเยาวชนเป็นการจัด และส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านการกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็กและเยาวชนแก่เด็กและ เยาวชนประชาชนทั่วไปอย่างหลากหลาย

5. การดำเนินงานด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการดำเนินงานด้านกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุนอนุรักษ์ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เน้นเอกลักษณ์ความเป็นไทย และท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การจัดการศึกษาท้องถิ่น

1. เพื่อให้เด็กปฐมวัย ได้รับการส่งเสริมพัฒนาและเตรียมพร้อมทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เพื่อให้เด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนในเขตความรับผิดชอบ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับการบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานครบตามหลักสูตรอย่าง เสมอภาคและเท่าเทียมกัน

3. เพื่อพัฒนาการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ เป็นไปตามมาตรฐานที่รัฐกำหนด และตรง ตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยมุ่งพัฒนาให้เกิดความสมดุล ทั้งทางด้านปัญญา จิตใจ ร่างกาย สังคม ระดับความคิด ค่านิยม และพฤติกรรม ซึ่งเน้นวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี ความหลากหลายและให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. เพื่อให้การจัดการศึกษาของท้องถิ่น ดำเนินการตามความต้องการและคำนึงถึง การมีส่วนร่วมการสนับสนุนของบุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และประชาชนในท้องถิ่น ในการจัดการศึกษา ทุกระดับตามศักยภาพและความสามารถของท้องถิ่น

5. เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชน และประชาชนในท้องถิ่น ได้ออกกำลังกายและฝึกฝน กีฬา ร่วมกิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมพัฒนาเยาวชน เพื่อพัฒนาให้เป็นคนที่มีคุณภาพ ทั้งด้าน

ร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคม โดยมีความตระหนักในคุณค่าของการกีฬานั้นทนทานการ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กเยาวชนไปในแนวทางที่ถูกต้อง ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

6. เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการสร้างและพัฒนาอาชีพ เพื่อคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ขาดโอกาส ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการทุพพลภาพซึ่งเป็นการส่งเสริม สนับสนุนการประกอบอาชีพ ให้มีงานทำไม่เป็นการระแ่สังคม

7. เพื่อบำรุงการศาสนาและอนุรักษ์ บำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทย

นโยบายด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย

จัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัยได้เข้ารับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

เป้าหมาย

1. เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. บุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

มาตรการ

1. จัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือ โรงเรียนหรือ ศูนย์การเรียน
2. ดำเนินการและหรือส่งเสริม สนับสนุน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูให้การศึกษาแก่บุตร และบุคคลที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบให้ได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา จริยธรรมและสามารถจัดการศึกษาปฐมวัยได้ตามที่ต้องการและเหมาะสม

4.2 แนวคิดในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนและหน่วยงานการจัดการศึกษาในท้องถิ่นมากที่สุด สามารถรับรู้ถึงสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจึงได้มีการถ่ายโอนบทบาทให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดการศึกษาร่วมกับหน่วยราชการอื่นๆ ซึ่งระบุไว้ในกฎหมายว่าด้วยการจัดการศึกษา สรุปได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2550, 5 - 8)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2552 ได้บัญญัติไว้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาไว้ในหลายมาตรา กล่าวว่

มาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน

มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

1. คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัว และชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่สภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้

2. ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพอันนำไปสู่สภาวะที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุข ที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและการจัดบริการสาธารณสุข โดยผู้มีหน้าที่ให้บริการดังกล่าวซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

3. พัฒนาคูณภาพและมาตรฐานทางการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4. ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

5. ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัยในศิลปะวิทยาการแขนงต่างๆ และเผยแพร่ข้อมูลผลการศึกษาวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาวิจัยจากรัฐ

6. ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลูกจิตสำนึก และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น

มาตรา 289 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ แต่ต้องไม่ขัดต่อมาตรา 49 และมาตรา 80 (4) ทั้งนี้ ตามกฎหมายบัญญัติไว้

การจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นตามวรรคสอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ระบุหน้าที่ โครงสร้าง อำนาจของท้องถิ่น และเรื่องอื่น ๆ อาทิ มาตรา 281 - 290 นั้น โดยสรุปเป็นไปเพื่อให้ท้องถิ่นได้รับการกระจายอำนาจ จากรัฐอย่างจริงจัง และสามารถสร้างความเข้มแข็งของตัวเองและดูแลตัวเองในด้านต่าง ๆ ได้ตามสมควร

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้ในหลายมาตรา สรุปได้ดังนี้

มาตรา 9 ให้ยึดหลักการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ดังนี้คือ มาตรา 9 (2) ให้มีการกระจายอำนาจลงสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 9 (5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา และมาตรา 9 (6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

มาตรา 12 นอกเหนือจากรัฐ เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง มาตรา 15 ได้กล่าวถึงระบบการจัดการศึกษามีด้วยกัน 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีความหมาย ดังนี้

1. การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตรระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของความสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

2. การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการที่จะกำหนดจุดหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลนั้น ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาของหลักสูตรนั้นจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

3. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนนั้นได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคลประสบการณ์ สังคมสภาพแวดล้อม หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

มาตรา 18 การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดใน 1) สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา

ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษหรือ สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น 2) โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่ตั้งกีดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น 3) ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด

มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

มาตรา 41 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษา ระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น

มาตรา 42 ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อม ในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีหน้าที่ประสานส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอ และการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติส่วนที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายโอนการจัดการศึกษาในเรื่องของระยะเวลา และการดำเนินการไว้ดังนี้

มาตรา 16 กำหนดให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง โดยได้ระบุในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 16 (9) ว่าให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวสามารถจัดการศึกษาได้

มาตรา 30 (1) กำหนดให้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจที่เป็นบริการสาธารณะที่ซ้ำซ้อนระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใน 4 ปี มาตรา 30 (2) ระบุให้กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบการจัดบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันภายใน 1 ปี และนอกจากนั้นยังได้สนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินกิจการต่าง ๆ ได้สะดวกขึ้นโดยมาตรา 30 (4) ระบุให้รัฐจัดสรรเงินภาษีอากร และเงินอุดหนุนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในปี พ.ศ. 2544 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 และภายในปี พ.ศ. 2549 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 35

4.3 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนับเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษามาตั้งแต่ในอดีตและยังมีบทบาทมากยิ่งขึ้นปัจจุบันและอนาคต อันเนื่องมาจากนโยบายกระจายอำนาจการจัดการศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งได้กำหนดไว้ในกฎหมายสำคัญหลายฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 80 (4) บัญญัติให้ส่งเสริมสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดและมีส่วนร่วมในการจัดมาตรา 289 บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมและฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้กระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น รวมทั้งให้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประสานส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัด

สำหรับพระราชบัญญัติกำหนดแผนชั้นตอนกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาล กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษาและให้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจการให้บริการสาธารณะให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีความครอบคลุมถึงการถ่ายโอนภารกิจการศึกษา

สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาท้องถิ่น

ปัจจุบันมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นจำนวน 7,853 แห่ง ประกอบด้วย อบจ. 75 แห่ง อบต. 6,157 แห่ง เทศบาล 1,619 แห่ง กรุงเทพมหานคร 1 แห่ง และเมืองพัทยา 1 แห่ง โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษามีเพียง 6.3 ของนักเรียนทั้งประเทศ ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษามีเพียง 2 แห่ง เท่านั้น คือ กรุงเทพมหานคร มีวิทยาลัยแพทยศาสตร์และวิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ และเทศบาลนครปฐมซึ่งเปิดสอนถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สำหรับด้านคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบแรก (พ.ศ.2544-2548) พบว่า

สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคุณภาพระดับดีสูงกว่าในภาพรวมทั้งประเทศและสูงกว่าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเกือบทุกมาตรฐาน

สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 96.3 ที่ยังไม่ได้จัดการศึกษาในระบบนั้น ได้มีการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น

1. จัดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. การส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ ศูนย์กีฬาและนันทนาการ เป็นต้น
3. การใช้ความรู้และการฝึกอบรมอาชีพในสาขาต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและสังคม
4. การจัดอบรมและกิจกรรมให้ความรู้ทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันและการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ เช่น สุขอนามัย ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศิลปวัฒนธรรมและการกีฬา

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนอกจากจะมีบทบาทในการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้นแล้วยังมีบทบาทในกรณีมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของรัฐในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านงบประมาณและทรัพย์สิน ด้านวิชาการ เช่น การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน การระดมผู้รู้ในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังมีส่วนร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษา กรรมการเขตพื้นที่การศึกษา กรรมการที่ปรึกษาหรือกรรมการอื่น ๆ

มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นจำนวนไม่น้อยที่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น จนเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญคือ ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้มีวิสัยทัศน์และเห็นความสำคัญของการศึกษา มีการบริหารงานอย่างต่อเนื่อง และมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางการศึกษา อย่างไรก็ตามก็ยังพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนหนึ่งยังมีปัญหาการบริหารจัดการศึกษา เช่น ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความรู้ความเข้าใจด้านการศึกษา ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา บุคลากรด้านการศึกษาไม่เพียงพอ ขาดการนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผลการศึกษา ขาดความชัดเจนในเรื่องความก้าวหน้าทางวิชาชีพของบุคลากรในสำนักงาน/กองการศึกษาและขาดความคล่องตัวในการบริหารงบประมาณ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาในการถ่ายโอนสถานศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความล่าช้าในการถ่ายโอนอันเนื่องมาจากมีขั้นตอนมากและซับซ้อน แนวนโยบายการถ่ายโอนไม่ชัดเจน ขาดการเตรียมความพร้อมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขาดการประชาสัมพันธ์หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมบุคลากรทางการศึกษา กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจ

เกี่ยวกับการถ่ายโอน รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนหนึ่งซึ่งขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ด้านการศึกษา เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกในการ กระจายอำนาจทางการศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว จะเห็นได้ว่ามีทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ดังนี้

1. ด้านจุดแข็ง อปท. หลายแห่งมีทรัพยากรเพียงพอที่จะสนับสนุนการศึกษาในท้องถิ่น ประกอบด้วย อปท. มีพื้นที่ขนาดเล็กและมีโรงเรียนที่อยู่ในความดูแลไม่มาก จึงสามารถสนับสนุน การศึกษาได้อย่างเต็มที่ อปท.สามารถจัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นเหมาะสมและ สอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลาย และวิถีชีวิตของท้องถิ่นได้ดีกว่า เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับ ประชาชนในพื้นที่ และอปท.สามารถมีจุดเน้นด้านการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงได้ทั้งในเชิง กลุ่มเป้าหมายและในเชิงเนื้อหา รวมทั้งจุดเน้นในเชิงรูปแบบการจัดการศึกษาซึ่งสามารถกำหนด รูปแบบที่เหมาะสมกับเนื้อหาและกลุ่มเป้าหมายได้ชัดเจน สามารถสร้างเอกลักษณ์และริเริ่ม นวัตกรรมทางการศึกษาได้ นอกจากนี้ อปท.ยังมีพันธะกับประชาชนสูงทั้งพันธะทางสังคมและ การเมือง

2. ด้านจุดอ่อน ผู้บริหาร อปท.สมาชิกสภาท้องถิ่นและบุคลากรท้องถิ่นส่วนหนึ่งยังไม่ เห็นความสำคัญของการศึกษาและไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ด้านการศึกษา และมักจะขาดความ ต่อเนื่องของนโยบายการศึกษา เมื่อมีการเปลี่ยนผู้บริหาร อปท.ส่วนหนึ่งที่รับถ่ายโอนสถานศึกษา ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ด้านการศึกษา เนื่องจากอยู่ในช่วงเริ่มแรก ของการถ่ายโอน อปท.ส่วนหนึ่งยังมีปัญหาขาดแคลนศึกษานิเทศก์ และขาดการนิเทศอย่างเป็น ระบบ นอกจากนี้สถานศึกษาของ อปท.ยังมีคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาไม่ทัดเทียมกัน เนื่องจาก อปท.มีศักยภาพและความพร้อมแตกต่างกัน ซึ่งส่วนใหญ่ยังมีทรัพยากรจำกัด

3. ด้านโอกาส นโยบายกระจายอำนาจการจัดการศึกษา ซึ่งได้กำหนดไว้ในกฎหมาย สำคัญหลายฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ และพระราชบัญญัติการศึกษากำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษาและ ได้รับการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อการศึกษาเพิ่มเติม

4. อุปสรรค กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เป็นอุปสรรค ซึ่งทำให้การบริหารจัดการศึกษาของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความคล่องตัว การแทรกแซงการศึกษาโดยการเมือง ไม่ว่าจะเป็น การบริหารหรือระบบจัดซื้อ จัดจ้าง และการหาประโยชน์จากการศึกษา ประชาชนส่วนใหญ่ขาด ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ด้านการศึกษาของ อปท.และบทบาทของประชาชนต่อการ จัด การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ยังไม่สามารถมีบทบาทเท่าที่ควรในการประสานส่งเสริม การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ดังนั้น การกระจายอำนาจทางการศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะประสบผลสำเร็จได้จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความพร้อมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาและรับถ่ายโอนสถานศึกษา เพื่อให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้นทั้งทางการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามความพร้อมเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น เพื่อให้เด็กเยาวชนและประชาชนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงสอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายและวิถีชีวิตของท้องถิ่น โดยหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอันได้แก่ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งสำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนและภาวะकुคามที่เป็นอุปสรรค และใช้จุดแข็งและโอกาสที่มีอยู่เพื่อการผลักดันให้การกระจายอำนาจทางการศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายดังกล่าวข้างต้น ซึ่งจะเกิดประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, เว็บไซต์)

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ตัวแทนของประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเขตชุมชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการกำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาอันเนื่องมาจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ต้องการให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา อย่างแท้จริงในลักษณะเป็นเจ้าของหรือหุ้นส่วนของสถานศึกษา

บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งต้องทำหน้าที่แทนชุมชนและผู้ปกครองนักเรียนทุกคนจึงต้องคำนึงถึงการจัดการศึกษาที่จะเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน ซึ่งเป็นลูกหลานของชุมชน ขณะเดียวกันก็ต้องทำงานร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูโดยตระหนักถึงความเป็น “เจ้าของร่วมกัน” จึงอาศัยกระบวนการทำงานที่เน้นการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมและความโปร่งใสตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอนของการจัดการศึกษา พร้อมกับยึดถือหลักการของการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคม ด้วยการปฏิบัติตามกฎหมายยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตระหนักใน

สิทธิ หน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบร่วมกัน และคำนึงถึงความคุ้มค่าในการลงทุนด้านการจัดการศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากอดีตถึงปัจจุบัน

สภาพการเป็นองค์คณะบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการบริหารจัดการแบบองค์คณะบุคคลในระดับสถานศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังขาดความชัดเจนเรื่องบทบาทหน้าที่ว่าตนเองจะทำอะไร ทำอย่างไร และทำเพื่ออะไร
2. บุคคลที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการส่วนใหญ่ได้รับการร้องขอจากสถานศึกษามากกว่าได้รับการคัดสรรจากกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริง ทำให้ขาดความกระตือรือร้นในการทำหน้าที่ของคณะกรรมการ
3. วิธีการทำงานร่วมกันของคณะกรรมการยังขาดทักษะ และประสบการณ์ เช่น ทักษะร่วมประชุมตัดสินใจ เป็นต้น
4. สถานศึกษาส่วนหนึ่งยังคิดว่าคณะกรรมการเป็นเพียงผู้สนับสนุนด้านทรัพยากรทางการศึกษามากกว่าเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน ร่วมรับผลที่เกิดขึ้น
5. กรรมการสถานศึกษาส่วนหนึ่งยังคิดว่าการบริหารจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเพียงที่ปรึกษาหรือเป็นผู้ปฏิบัติตามการร้องขอจากสถานศึกษา
6. กรรมการสถานศึกษาแต่ละคนมีภาระงานมาก การประชุมจึงขาดความต่อเนื่องและความพร้อมเพรียง
7. ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารขาดคุณภาพ จึงเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของการบริหารจัดการ การนำข้อมูลไปใช้ในการพิจารณาของคณะกรรมการเพื่อการตัดสินใจ การแก้ปัญหาหรือพัฒนางานการศึกษา ส่วนใหญ่จึงอยู่บนพื้นฐานของความรู้สึกและประสบการณ์เดิม
8. ในอดีตสถานศึกษาขาดความคล่องตัวในการบริหาร ปัจจุบันสถานศึกษาเป็นนิติบุคคล มีความคล่องตัวสูง สามารถบริหารกิจการได้ด้วยตนเอง แต่กรรมการสถานศึกษาบางส่วนยังขาดความชัดเจนในบทบาทที่จะต้องมีการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนจากคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างใกล้ชิด

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในความคาดหวังของการปฏิรูปการศึกษา

การกำกับ สนับสนุน และส่งเสริมกิจการของสถานศึกษาเป็นบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภายใต้กรอบของกฎหมายที่กำหนดเป็นภารกิจหลักของการ

ทำงานร่วมกับสถานศึกษาในฐานะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาร่วมกัน ดังนั้นความคาดหวังที่มีต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ดังนี้

1. มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการทำงานร่วมกับสถานศึกษา และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
2. มีความกระตือรือร้น เต็มใจ อุทิศ ทูมเท และเสียสละเวลาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาร่วมกับสถานศึกษา
3. มีปฏิสัมพันธ์ที่เคารพสิทธิพื้นฐานซึ่งกันและกัน
4. ยอมรับความสามารถของบุคคลที่มีความแตกต่างกัน

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาต่อการส่งเสริมภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บรรลุตามความมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จึงกำหนดให้มีคณะกรรมการซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบาย มาตรฐานในการบริหารจัดการทางการศึกษา ทั้งนี้ การดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จนั้นสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีรูปแบบวิธีการทำงานที่ประสานสอดคล้องกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาการศึกษาให้บรรลุผลตามที่ร่วมกันกำหนดขึ้น โดยในส่วนของสถานศึกษาควรมีบทบาทในการส่งเสริมภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะเข้ามาร่วมสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าในกิจการของสถานศึกษา ดังนี้

1. ความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษาเป็นเรื่องใหม่ กรรมการสถานศึกษาบางท่านอาจไม่เข้าใจบทบาทตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งของตนและของสถานศึกษาในระยะเริ่มแรก เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาจะต้องจัดประชุมทำความเข้าใจในบทบาทของแต่ละฝ่ายร่วมกัน
2. สร้างความตระหนักต่อบุคลากรและชุมชน ถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อพัฒนาองค์คณะบุคคลและสถานศึกษาสู่คุณภาพที่คาดหวัง
3. จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยทบทวนสาระของแผนพัฒนาร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อปรับให้เกิดเป็นแผนร่วมของสถานศึกษากับคณะกรรมการสถานศึกษา

4. จัดทำรายละเอียดงบประมาณและรับผิดชอบการจ่ายงบประมาณของสถานศึกษา โดยเสนอขอรับคำแนะนำจากคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อการปรับขยายทิศทางและรูปแบบวิธีการระดมและใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ
5. จัดทำรายละเอียด แผนงาน โครงการ และประมาณการค่าใช้จ่ายที่จะระดมทุนจากผู้ปกครอง เพื่อขอรับความเห็นและข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการสถานศึกษา
6. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา นำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อรับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสม
7. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ บรรยากาศสิ่งแวดล้อมทางวิชาการที่เหมาะสม และเอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้และพัฒนาตนเองของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ ทั้งนี้ควรรายงานให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบอย่างสม่ำเสมอเพื่อการ ร่วมคิด ร่วมพัฒนา ร่วมรับผิดชอบ และร่วมภาคภูมิใจ
8. ออกระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ
9. จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ความร่วมมือในการประเมินคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานภายนอกรวมทั้งการรายงานผลการประเมินต่อคณะกรรมการสถานศึกษา
10. จัดและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร เพื่อให้เป็นพื้นฐานการตัดสินใจแก้ปัญหาหรือพัฒนาการศึกษาาร่วมกันและจัดซึ่งการใช้ความคิดเห็นบนความรู้ลึกและประสบการณ์
11. พัฒนา ปรับปรุง ระบบสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้เหมาะสม เพื่อให้คณะกรรมการและบุคลากรได้มีโอกาสสื่อความหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมจนสามารถทำความเข้าใจในข้อมูลเหตุผลต่าง ๆ นำไปสู่การพัฒนากิจการสถานศึกษาร่วมกันได้
12. แต่งตั้ง มอบหมายให้มีคณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงานเพื่อสนองตอบต่อการพัฒนางานคณะกรรมการสถานศึกษา และการนำมติที่ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษามาขยายผลสู่การปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ
13. รายงานผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ต่อคณะกรรมการสถานศึกษาตามความเหมาะสม
14. เสนอแผนการประชุมคณะกรรมการให้มีความต่อเนื่อง จัดระเบียบวาระการประชุม นำเสนอประธานกรรมการสถานศึกษา และดำเนินการสนับสนุนการประชุมตั้งแต่การเตรียมการก่อนประชุม ระหว่างประชุม สรุปรายงานการประชุม และแจ้งรายงานการประชุมอย่างเป็นระบบ

แนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันของสถานศึกษากับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาควรมีการทำความเข้าใจตั้งแต่เริ่มแรกของการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายได้เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา คือ “ผู้เชื่อมโยง” ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะกรรมการและเลขานุการ กับสถานศึกษาในฐานะผู้บริหาร ดังนั้นผู้บริหารจึงเป็นผู้ประสานการดำเนินงานต่าง ๆ โดยคำนึงถึงข้อคิด ความเห็น และมติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรเข้าใจบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ หากมีข้อเสนอแนะใด ๆ ควรนำเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วสรุปผลเป็นมติที่ชัดเจน ซึ่งเมื่อได้มติแล้วประธานก็จะมอบให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปสู่การพิจารณาดำเนินการของสถานศึกษา

สำหรับบทบาทในการ “กำกับ” ควรเป็นการติดตามการปฏิบัติงานตามที่สถานศึกษาได้ทำการแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับกฎหมาย และแนวนโยบายของหน่วยเหนือ หรือตามมติที่กำหนดร่วมกัน โดยไม่ควรกำกับการทำงานของผู้บริหาร ครู อาจารย์ คือไม่แสดงบทบาทเป็นผู้บังคับบัญชาเสียเอง

ในการรับทราบผลการดำเนินการ ควรดูเป็นภาพรวมของสถานศึกษาว่าผลการดำเนินงาน ทั้งระหว่างดำเนินการ สิ้นปีงบประมาณ และสิ้นปีการศึกษา เพื่อนำไปสู่การพิจารณาปรับปรุง พัฒนากิจการของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลยิ่งขึ้น

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้อง “ไม่สั่งการ” ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมไปยังบุคคลอื่น ได้แก่ ครู หรือ บุคลากรในสถานศึกษา เพราะอำนาจการสั่งการเป็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะรับผิดชอบการนำข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และมติของคณะกรรมการสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ

จากบทบาทหน้าที่ดังกล่าวนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอาจมีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในกระบวนการ และขั้นตอนต่าง ๆ ในกิจการของสถานศึกษา โดยร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผล และร่วมประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ร่วมกับคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง สมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมศิษย์เก่า องค์กรชุมชน และองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

5. บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา นอกจากจะมีหน้าที่กำกับดูแล สนับสนุนกิจการของสถานศึกษาแล้ว ยังมีบทบาทหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจการ และผลงานของสถานศึกษาด้วยเนื่องจากการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์เป็นมิติดหนึ่งในการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับชุมชนได้ทราบถึงสภาพความเป็นอยู่และผลงานการดำเนินงานของสถานศึกษา สภาพที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ตลอดจนความต้องการของสถานศึกษาในการระดมทรัพยากรเพื่อปรับปรุง และพัฒนากิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และการปรับตัวในการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนมีคุณภาพได้มาตรฐาน มีทักษะที่จำเป็นเพียงพอทันต่อความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ความจำเป็นในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลงานของสถานศึกษา ดังนี้

1. ช่วยสร้างความรู้ ความเข้าใจกิจการของสถานศึกษา และกระตุ้นให้ชุมชนเกิดความตระหนักในหน้าที่ที่ทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเกิดความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดศึกษา โดยการสนับสนุนทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความช่วยเหลือทางด้านทรัพยากร เพื่อผลักดันให้สถานศึกษาในชุมชนเป็นไปตามความคาดหวังที่ชุมชนต้องการ โดยผ่านคณะกรรมการสถานศึกษา

2. ช่วยสร้างความรู้ภาคภูมิใจให้กับชุมชนถึงผลสำเร็จในกิจการของสถานศึกษาที่เกิดจากตนเองมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้าง

3. ช่วยเสริมสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของสถานศึกษาร่วมกัน

สาระที่ควรประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ มีดังนี้

1. การเผยแพร่สถานภาพของสถานศึกษา จะช่วยให้ชุมชนรู้ถึงศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน และข้อจำกัดบางประการของสถานศึกษา จึงเป็นการสานสร้างความเข้าใจระหว่างสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และความต้องการของชุมชนในบางสิ่งที่สถานศึกษาไม่สามารถสนองตอบ ต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างทันทั่วถึง เนื่องจากอาจจำกัดด้วยงบประมาณ ดังนั้นหากชุมชนต้องการให้สถานศึกษาดำเนินกิจการที่ชุมชนเห็นว่ามี ความจำเป็น เร่งด่วน จำเป็นต่อการพัฒนาทักษะและคุณภาพนักเรียนโดยเร็ว ชุมชนจะได้มีส่วนร่วมคิด หาทางออก และร่วมกันพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นไปตามที่ชุมชนคาดหวัง โดยไม่รอคอยนโยบายและงบประมาณของรัฐบาล

2. การเผยแพร่วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา เป็นการสะท้อนให้ชุมชนเห็นทิศทางการดำเนินกิจการของสถานศึกษาในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตทำให้ชุมชนทราบและคาดการณ์ได้ว่า

ผลผลิตที่เป็นบุตรหลานของตนในชุมชนเป็นอย่างไร เทียบเท่า เท่าทันหรือก้าวล้ำนำหน้าทันโลกหรือไม่ เพื่อจะสามารถประเมินสถานการณ์สะท้อนความคิดเห็นให้กับสถานศึกษาได้อย่างถูกต้อง ทิศทาง ท้นสถานการณ์ และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

3. การเผยแพร่แผนงาน โครงการ กิจกรรมสำคัญของสถานศึกษา จะก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

3.1 ทำให้ชุมชนทราบกิจการและความเคลื่อนไหวของสถานศึกษา ช่วยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำกับกำกับการดำเนินงานของสถานศึกษา และสะท้อนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสถานศึกษาได้อย่างตรงประเด็น โดยผ่านคณะกรรมการสถานศึกษา

3.2 เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษาได้ตามกำหนดการล่วงหน้า

3.3 เสริมสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างชุมชนและสถานศึกษา

3.4 ได้รับความร่วมมือและสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาที่เกิดจากกระบวนการคิดและการตัดสินใจของชุมชนเอง

4. การเผยแพร่ผลการดำเนินงานของสถานศึกษา จะทำให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น รับทราบผลการดำเนินกิจการและความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ร่วมภาคภูมิใจ ต่อผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เกิดขึ้นกับบุตรหลานและประชาชนในท้องถิ่นที่ทุกคนได้มีส่วนร่วม ส่งเสริม สนับสนุน ตลอดจนได้รับทราบถึงข้อจำกัดและสิ่ง ที่ควรมีการปรับปรุง พัฒนา ให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องตระหนักในบทบาทของการมีส่วนร่วม ส่งเสริม สนับสนุน สถานศึกษาที่ทุกคนมีส่วนเป็นเจ้าของให้บรรลุผลในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาต่อไป

5. ข้อมูลอื่น ๆ ที่สถานศึกษาเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะช่วยเสริมสร้างให้ชุมชนมีความรัก ตระหนัก ร่วมรับผิดชอบ ห่วงแค้นและห่วงใยในสถานศึกษาของชุมชน

นอกจากนี้คณะกรรมการสถานศึกษาควรประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ สถานศึกษาต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาด้วย เนื่องจากการบอกให้สาธารณชน ทราบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาคือใคร มาจากไหน มีหน้าที่ทำอะไร มีส่วนเกี่ยวข้องกับ สถานศึกษา และชุมชนอย่างไร และได้ร่วมกันเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา อย่างไร จะทำให้ชุมชนสาธารณชนได้เข้าใจ ตระหนักในบทบาทของการเข้ามามีส่วนร่วม และสามารถเข้าถึงการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะเป็นผลดี ต่อคณะกรรมการสถานศึกษาแต่ละคนที่จะร่วมกันประสานร่วมมือกันกับชุมชนในฐานะเป็นผู้แทน จากกลุ่มต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริงสมตามเจตนารมณ์ของ

การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชน ซึ่งเป็นเป้าหมายและความมุ่งหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมกันจัดทำขึ้นทุกประการ

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

บุญเกิด ครุเจริญ (2547, หน้า 62-64) ได้ศึกษา เรื่อง การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น พบว่า ด้านการปฏิบัติงานโดยภาพรวมการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ การส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ด้านประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนสำหรับปัญหา และข้อเสนอในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ กรรมการไม่เข้าใจบทบาท และไม่มีเวลาให้สถานศึกษา เป็นปัญหาที่พบมากเท่ากันในระดับแรกสุด และรองลงไปคือ กรรมการมีความรู้ด้านการจัดการศึกษาไม่ดีพอ กรรมการไม่ค่อยได้แสดงความคิดเห็น มักเห็นตามที่โรงเรียนชี้แนะ นอกนั้น เห็นว่าปัญหาปฏิบัติงานน้อย โดย 3 อันดับสุดท้าย คือ คณะกรรมการให้คำแนะนำในสิ่งที่โรงเรียนทำได้ยาก กรรมการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และพวกพ้องมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม และกรรมการยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียนมากเกินไป

ประพันธ์ สร้างสร้อยเพชร (2547, หน้า 43-46) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์โรงเรียนอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมส่งเสริมให้โรงเรียนดำเนินการจัดการศึกษา กิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน กีฬา ลูกเสือ เนตรนารี กิจกรรมกระชับความสัมพันธ์ และความสามัคคีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน แต่ไม่มีส่วนร่วมการวางแผนจัดกิจกรรมเพิ่มพูนความรู้ ขาดการประสานงาน และประชาสัมพันธ์กิจกรรมชุมชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึง ควรขอความร่วมมือกับชุมชน และภาครัฐ เพื่อสนับสนุนด้านงบประมาณ

พิชัย ผ่องแผ้ว (2547, หน้า 99-101) ได้ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายใน โรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย 2 ห้วยคล้า (พหรมดิเรกอนุสรณ์) อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ สภาพปัญหาก่อนการดำเนินการพัฒนา พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังขาดความรู้ ความเข้าใจ จึงทำให้ไม่กล้าแสดงออก ไม่มั่นใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนด้านต่างๆตลอดจน การให้

ความสำคัญ ในกิจกรรมทางการศึกษาน้อยมาก ตลอดจนการปฏิบัติหน้าที่ในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ยังดำเนินไปได้ไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร ผลการศึกษา ค้นคว้า พบว่า หลังจากที่ได้ดำเนินการ ตามขั้นตอนวิจัยปฏิบัติการ โดย การจัดประชุมชี้แจง ให้ ความรู้ ความเข้าใจแก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 3 ด้าน คือ 1) การให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เกิดความรู้ ความเข้าใจใน บทบาทหน้าที่ของตนเอง และมีความรู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีความสำคัญ มีความกระตือรือร้น ในการแสดง ความคิดเห็นอย่างหลากหลาย 2) สร้างความตระหนักและความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ตาม บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐานมีความคุ้นเคยเป็นกันเอง ตลอดจนมีความพึงพอใจที่จะรับผิดชอบในการร่วมพัฒนาแหล่ง เรียนรู้ภายในโรงเรียนและปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ของตนเองอย่างเต็มความสามารถ 3) เพิ่ม จิตความสามารถในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แสดง ศักยภาพด้านการระดมความคิด ระดมทรัพยากร เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้มี ประสิทธิภาพ

บุญมา โอชา (2548, หน้า 3-4) ได้ศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนจันทร์บุษบกษา อนุสรณ์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ก่อนการดำเนินการพัฒนา พบว่า โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ ไม่สมบูรณ์ ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากนัก โดยโรงเรียนจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนยังไม่ ครบถ้วน ยังไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเพียงพอตามความ มุ่งหวังของพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 มาตรา 25 ที่ว่ารัฐจะต้องส่งเสริมการ ดำเนินการและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 20) การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ พัฒนาศูนย์ศิลปวัฒนธรรมของโรงเรียนให้มี คุณภาพ ด้านการบริการความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพัฒนาการทางสังคม ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ตลอดจนเอกลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ศิริพิมาน เปล่งรัสมิ (2548, หน้า 93-94) ได้ศึกษาการพัฒนาร่วมกันตามบทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเทศบาล 3 วัดเหนือ สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา ได้แก่การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการประชุมแบบ AIC ผลการศึกษา พบว่า ก่อนการพัฒนาผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีส่วนร่วมตาม บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ กำหนด ไว้เพียงเล็กน้อย ไม่ให้ความสำคัญในบทบาทหน้าที่ ไม่มีความกระตือรือร้นที่จะร่วมกันพัฒนา

สถานศึกษา เช่นไม่เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่อยู่ในระดับน้อย หลังการพัฒนาโดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาคุณงานและการประชุมแบบ AIC พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเทศบาล 3 วัดเหนือ มีความรู้ความเข้าใจใน บทบาทหน้าที่เป็นอย่างดี สามารถระดมสมองในการร่วมกันกำหนดนโยบายของโรงเรียนได้ 5 ข้อ คือ 1) เร่งกระจายและขยายโอกาสทางการศึกษาแก่เยาวชนผู้ด้อยโอกาสในเขตพื้นที่บริการ 2) สนับสนุนและส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่ทันสมัย เหมาะสม สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน และส่งเสริมให้อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี มีบุคลิกภาพที่ดี 4) ส่งเสริมและพัฒนา ด้านการใช้ภาษาไทย การจัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมเอกลักษณ์ไทย 5) เร่งพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล นอกจากนี้กลุ่มผู้ร่วมศึกษาได้ร่วมกันกำหนดทิศทางการทำงานตามบทบาทหน้าที่ ข้อที่ 8 การส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

ชาญยุทธ หาญชนะ (2549, หน้า 60-61) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อระดมทรัพยากรทางการศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านสว่าง อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ ตามกรอบการดำเนินงานของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อ 8 ด้านการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียน โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการ ผลการศึกษา พบว่า สภาพก่อนการศึกษาพัฒนาของโรงเรียนบ้านสว่าง ขาดการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนขาดวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียน กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงร่วมกันดำเนินการพัฒนาเพื่อระดมทรัพยากรทางการศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การประชุมระดมความคิด การจัดอบรมกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ (KOLB) เป็นผลให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความรู้ความเข้าใจ มีความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น โดยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนส่งเสริมให้วิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเขตบริการของโรงเรียนมีบทบาทในการเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนในทุกระดับชั้น ผลการปฏิบัติกิจกรรมทำให้เกิดการระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนจากชุมชน องค์กร ตามแนวทางดำเนินการพัฒนา เพื่อระดมทรัพยากรทางการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

มนูธรรม กะตะโท (2549 : 109-111) ได้ศึกษาการพัฒนาบทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนวัดโนนสำราญ (ประชาสามัคคี) อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า สภาพปัจจุบันปัญหาก่อนดำเนินการพัฒนา พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขาดความรู้ความเข้าใจบทบาทของตนเอง โดยเฉพาะด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา นอกจากนี้ยังไม่ตระหนักถึงความเป็นเจ้าของร่วมกันในการจัดการศึกษาของโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วมระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา เป็นผลให้การพัฒนาโรงเรียนไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ผลจากการพัฒนาบทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาพบว่า ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าทุกคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มมากขึ้น การประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยดำเนินการตามกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (เทคนิค AIC) ทำให้ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าทุกคนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการระดมทรัพยากรเพื่อศึกษามากขึ้น สามารถร่วมกันแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตลอดจนจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาโรงเรียน 3 โครงการ ได้แก่ โครงการผ้าป่าศิษย์เก่าเพื่อจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์โครงการจัดทำทะเบียนวิทยากรภายนอกภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนให้วิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการให้ความรู้แก่นักเรียน โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในสถานศึกษา ศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนการสอน และการวางแผนดำเนินโครงการแต่ละโครงการ

พระสัมฤทธิ์ บุญเลิศ (2550, หน้า 74-75) ได้ศึกษาการดำเนินงานเพื่อระดมทรัพยากรทางการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนพระปริยัติธรรมโพธิ์วิทยา กิ่งอำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ ตามกรอบการศึกษา 2 ด้าน คือ การเชิญวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มาถวายความรู้และการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า สภาพปัญหาการดำเนินงานของการดำเนินการในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรเพื่อศึกษามีส่วนร่วมน้อย เพราะไม่เข้าใจกระบวนการวางแผนการดำเนินงานร่วมกันกับโรงเรียนโดยส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาโดยตรง โดยเฉพาะการเชิญวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นและการระดมทรัพยากรทางการศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงได้ดำเนินการพัฒนาโดยใช้กระบวนการสร้างพลังสร้างสรรค์ และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์โดยโคล้บ ที่เน้นการให้ผู้มีส่วนร่วมได้ร่วมในการดำเนินงานนั้น ร่วมกันวางแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีการวิเคราะห์สภาพปัญหาาร่วมกันในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในการพัฒนา ผลการดำเนินงานเชิญวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น

ถวายเป็นความรู้ ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าสามารถจัดหาวิทยากรภายนอกภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นวิทยากรจัดการเรียนการสอนตามรายกิจกรรมในระดับชั้นเรียนต่าง ๆ ได้ และการร่วมกำหนดแนวทางในการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกท้องถิ่นเพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่ากลุ่มผู้ร่วมศึกษาได้ใช้กิจกรรมเพื่อระดมทรัพยากรทางการศึกษา 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมการจัดหาเงิน เพื่อสร้างอาคารเรียนจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์และโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนปี 50 ผลการดำเนินงานตามกิจกรรมทำให้ผู้ร่วมศึกษาสามารถระดมทุนที่เป็นเงินและวัสดุอุปกรณ์ ให้สถานศึกษาได้เป็นจำนวนมาก และสามเณรที่บรรพชาภาคฤดูร้อนได้เข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนด้วย ซึ่งเป็นผลที่นำมาใช้ประโยชน์เสริมสร้างการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่อง

สุมาลี ถนัดทาง (2550, หน้า 111-112) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อระดมทรัพยากรการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนวัดบ้านหนองคิม อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา ตามกรอบบทบาทหน้าที่ด้านการส่งเสริมระดมทรัพยากรการศึกษาตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วยการวางแผน (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล(Reflection) ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า ก่อนทำการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนวัดบ้านหนองคิม ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 การเข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา ส่วนมากถูกแต่งตั้งมาจากการขอร้องของผู้บริหาร และผู้นำชุมชน การให้ความร่วมมือในการประชุมและร่วมกิจกรรมน้อย มองว่าการประชุมและการร่วมกิจกรรมทุกครั้งต้องเสียเงิน เสียเวลา และเสียแรงงานมากกว่าคนอื่น จากการได้ดำเนินการพัฒนาโดยใช้กลยุทธ์ 1) การประสานงาน โดยการประชุมระดมสมอง การศึกษาดูงาน และการระดมทรัพยากรการศึกษา 2) กิจกรรมเชิดชูเกียรติ โดยการสำรวจจัดทำ ทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเชิญวิทยากรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวงรอบที่ 1 แล้วพบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และเกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาสถานศึกษามากยิ่งขึ้น มีการเข้าร่วมประชุมทุกครั้งที่เชิญประชุม ช่วยเหลือสถานศึกษาด้านแรงงาน การเงิน จัดผ้าป่าเพื่อการศึกษา และช่วยติดต่อประสานงานเพื่อระดมทรัพยากรจากองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อสร้างรั้วโรงเรียน สร้างซ่อมปรับปรุงระบบไฟฟ้า ระบบประปา โรงเรียนจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ และติดต่อขอรับบริจาคงานรับสัญญาณดาวเทียม อย่างไรก็ตาม ยังมีจุดอ่อนที่ควรพัฒนาต่อไปคือการร่วมเป็นวิทยากรและจัดหาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยจัดกิจกรรมการศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงได้ดำเนินการพัฒนาใน

วงรอบที่ 2 โดยการศึกษาแหล่งวิทยาการของนักเรียนและชุมชนมาร่วมเป็นวิทยากรและจัดหา ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาช่วยจัดกิจกรรมการศึกษาทำให้การจัดกิจกรรมการศึกษาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

บัณฑิต อ้วนละมัย (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานตาม บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาศลีนธุ์ เขต 3 ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษากาศลีนธุ์เขต 3 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและเป็นรายชื่อทุกข้ออยู่ในระดับมาก 2) คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาศลีนธุ์เขต 3 มีปัญหาการปฏิบัติงาน โดยรวมและ เป็นรายด้าน 8 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และมีอีก 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ด้านส่งเสริมให้มีการ ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยาการภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้าง พัฒนาการของนักเรียนทุกด้านรวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของ ชาติ ด้านกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา ด้านแต่งตั้งที่ปรึกษาและ คณะอนุกรรมการ เพื่อดำเนินงานตามระเบียบนี้ตามที่เห็นสมควร ด้านส่งเสริมและสนับสนุน ให้เด็กทุกคนในเขตบริการ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและได้มาตรฐาน 3) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาศลีนธุ์เขต 3 ที่มีเพศ ต่างกันมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่ แตกต่างกัน และมีปัญหาการปฏิบัติงาน โดยรวมและเป็นรายด้าน 7 ด้านไม่แตกต่างกัน แต่เพศหญิง มีปัญหา 4 ด้านมากกว่าเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ด้านส่งเสริมให้มีการ พิทักษ์สิทธิเด็กและเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาเต็ม ตามศักยภาพ ด้านเสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหาร ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา ด้านส่งเสริมให้มีการระดม ทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยาการภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการ ของนักเรียนทุกด้านรวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ และ ด้านเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้ง ภาครัฐ และเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น 4) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาศลีนธุ์ เขต 3 ที่มีอายุต่างกันมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานไม่แตกต่างกัน และมีปัญหาการปฏิบัติงาน โดยรวม และเป็นรายด้าน 10 ด้านไม่แตกต่าง กันแต่มีปัญหาการปฏิบัติงาน 2 ด้านต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5) คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาศลีนธุ์ เขต 3 ที่มีระดับการศึกษา

ต่างกันหรือทำงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมแตกต่างกัน และมีปัญหาการปฏิบัติงานโดยรวมและเป็นรายด้าน 11 ด้านไม่แตกต่างกัน 6) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคพลศึกษาเขต 3 ที่เป็นประเภทผู้แทนต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่แตกต่างกัน แต่มีปัญหาการปฏิบัติงานโดยรวมและทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสรุป คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก และมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เพศ อายุ ระดับการศึกษาประเภทผู้แทน และขนาดโรงเรียนต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งข้อสนเทศที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคพลศึกษาเขต 3 ในการพัฒนาบทบาทหน้าที่และเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

นิวัชชัย แก้วน้อย (2551, หน้า 94 - 95) ได้ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนเทศบาลพลประชานุกูล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ตามกรอบการศึกษา 2 ด้าน คือ 1) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา 2) การส่งเสริมวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการ(Action research) ดำเนินการเป็น 2 วงรอบ แต่ละวงรอบประกอบด้วย การวางแผน(Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า ก่อนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโรงเรียนเทศบาลพลประชานุกูล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา ตลอดจนส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและยังขาดความตระหนักในการมีส่วนร่วม ตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเป็นบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน และคณะครู เมื่อพัฒนาโดยใช้กลยุทธ์การพัฒนา การระดมพลังสร้างสรรค์ (AIC) และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ (Kolb) พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแผนปฏิบัติการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา มีความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางการศึกษา โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาและทุนดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียน ตลอดจนปรับปรุงห้องเรียนและปรับปรุงห้องคอมพิวเตอร์ ให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรม

การเรียนการสอน และงบประมาณอื่น ๆ ที่ทางโรงเรียนได้รับการจัดสรรจากสำนักงานเทศบาลเมืองพลเป็นจำนวนมาก และการนำวิทยากรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับคณะครู และโรงเรียนโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้โรงเรียนได้รับการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน

ศุภชัย ทองทิพย์ (2551, หน้า 84-85) ได้ศึกษาการพัฒนาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านผือพิทยาสรรค์ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี โดยใช้วิธีการวิจัยตามแนวคิดของ เคมมิส และแม็กแท็กการ์ด (Kemmis & McTaggart) ดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกต และการสะท้อนผล ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า ก่อนดำเนินการพัฒนาผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ายังไม่มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ น้อย การพัฒนาในวงรอบที่ 1 ใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการ การประชุมปรึกษาหารือ ผลการศึกษาในวงรอบที่ 1 พบว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถร่วมกำหนดนโยบายของโรงเรียนและมีส่วนร่วมในการเสนอแนะข้อคิดเห็น ร่วมพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำร่างแผนปฏิบัติการประจำปี และแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาส่งผลให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่และปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาในวงรอบที่ 2 ใช้กลยุทธ์การให้คำปรึกษาแนะนำแก่กลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่เข้าใจในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ให้มีความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้นผลการศึกษาพบว่ากลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีและเข้าร่วมพิจารณาให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้เป็นอย่างดี

สมจิตร จำปาसार (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการศึกษปรากฏดังนี้ 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทุกปัจจัยมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับคือ ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษา ด้านสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกโรงเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และด้านคุณลักษณะของผู้บริหาร 2) สภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยภาพรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ ดังนี้ มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนการบริหารจัดการด้านการบริหารงานวิชาการ มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสนับสนุนการนำวิทยากรภายนอก หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษา และชุมชน มีส่วนร่วมในการ

พิจารณา และให้ความเห็นชอบกับโครงการ และวิธีดำเนินงานตามที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี มีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ความเห็นชอบ และสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา และมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน

3) ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกับสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4) ปัจจัยที่เป็นตัวทำนวยร่วมต่อสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 คือ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปคะแนนดิบ สรุปได้ว่า สภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ขึ้นอยู่กับ 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษา และปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

มาร์คส์ (Marks, 1994, p.86) ได้ศึกษาเรื่อง ใครคือผู้ให้การสนับสนุนการบริหาร ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สรุปได้ว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วมในการบริหารชุมชนจะต่างกัน ทั้งนี้ นโยบายมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม หากโรงเรียนได้บริการชุมชนอย่างต่อเนื่องย่อมมีผลต่อคุณสมบัติของประชากร

เจอร์รี่ (Jerry, 1996, p.2532-A) ได้สรุปการมีส่วนร่วมของครอบครัวชุมชนชาวแอฟริกันอเมริกัน และชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในทางเลือกแบบเปิดในการเข้าเรียนในมลรัฐมินเนโซต้า ดังนี้ ผู้ปกครองไว้ใจในระบบการเรียนแบบเปิด โดยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกทางการศึกษา แต่ข้อมูลเหล่านี้มีจำกัด ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอิทธิพลต่อการศึกษาของนักเรียนเป็นอย่างมาก ส่วนผู้ปกครองที่ไม่มีส่วนร่วมเพราะไม่เข้าใจในระบบการศึกษาจึงมีทางเลือกน้อย มีความเชื่อว่าโรงเรียนเท่านั้นเป็นผู้มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียน

มิลเลอร์ (Miller, 1996, p.475-A) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาในมลรัฐเอ็ดเวิร์เจียน ได้ศึกษาถึงสภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนในปัจจุบัน และบทบาทหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการในอนาคต ผลการวิจัย พบว่า การติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียนกับคณะกรรมการ โรงเรียนมีมากต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียนมีความ

ต้องการที่จะทำหน้าที่อย่างเต็มบทบาท และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน โรงเรียนประถมศึกษา จำเป็นต้องมีคณะกรรมการโรงเรียน

ไรด์เอาท์ (Rideout, 1997, p.3384) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน (School-based management) ในนิวฟันด์แลนด์และลาบราดอร์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียทางการศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับท้องถิ่น โดยส่วนมากดำเนินการโดยการตั้งสภาโรงเรียน การจัดทำข้อมูลใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ความคิดเห็นของผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ครูใหญ่และศึกษานิเทศก์ ในด้านงบประมาณ หลักสูตร บุคลากรสภาโรงเรียน และปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินงาน ผลการศึกษา พบว่า ผู้ปกครองไม่เคย เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเลย ส่วนครู อาจารย์ มีบทบาทร่วมในการจัดการศึกษาเพียงเล็กน้อยและในขอบเขตจำกัด ส่วนผู้บริหารมีบทบาทส่วนร่วมมากที่สุด ผู้ปกครอง และครู อาจารย์ มีความต้องการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ และร่วมมือในการดำเนินจัดการศึกษาและต้องการให้ สภาโรงเรียนทำหน้าที่ให้คำปรึกษา หรือดำเนินการดังกล่าว และต้องการให้มีการปรับปรุงแนวการดำเนินงาน โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามา มีบทบาทมากยิ่งขึ้น ตลอดจนต้องการให้มีการ กระจายอำนาจในการส่งงบประมาณมายังโรงเรียนโดยตรง ตลอดจนการปรับปรุงหลักสูตรระดับ ท้องถิ่น

ยาซิน (Yasin, 1998, p.60) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการให้การสนับสนุน โรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในประเทศเสดตี พบว่า การมีส่วนร่วมในโรงเรียนมาจากชุมชน สูงมากประมาณ 80 - 85 เปอร์เซ็นต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองจะมีส่วนในการจ่าย เงินค่าเล่าเรียนบุตรหลาน และช่วยเสนอแนะความคิดเห็นต่อการให้โรงเรียนมีภาพลักษณ์ที่ดี

บริตติงแฮม (Brittingham, 1998, p.1406-A) ได้ศึกษาลักษณะการเปรียบเทียบความ ร่วมมือที่ประสบความสำเร็จระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนของโรงเรียนแห่งหนึ่ง ในมลรัฐวิสคอนซิน ซึ่งโรงเรียนทุกโรงเรียนจะต้องปฏิบัติตามเป้าหมายข้อที่ 8 ของการศึกษา แห่งชาติได้ระบุว่า “ทุกโรงเรียนจะต้องส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกับครอบครัวในการส่งเสริมให้ นักเรียนมีความเจริญงอกงามในด้านสังคม อารมณ์ และวิชาการ” โรงเรียนดังกล่าวมีความเชื่อว่า คุณภาพการสอนจะต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยครูจะต้องมีการสื่อสารเป็นประจำให้ ผู้ปกครองทราบว่า โรงเรียนได้สอนอะไรให้กับลูกหลานของเขาสอนอย่างไร และผู้ปกครองเข้ามา มีส่วนร่วมกับโรงเรียนอย่างไรลักษณะสำคัญที่โรงเรียนแห่งนี้ได้ก็คือ ยึดหลักภาวะผู้นำ ความ ร่วมมือ และการสื่อสาร โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาสภาพต่างๆ ในการจัดการศึกษาให้กับเด็ก เยาวชน และครอบครัว สิ่งนี้เป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความร่วมมืออย่างเข้มแข็ง ระหว่าง โรงเรียน ครอบครัว และชุมชนในการสร้างความร่วมมือดังกล่าวจะต้องเกิดขึ้นภายใต้บรรยากาศ

ความร่วมมือที่เน้นการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ให้ทุกฝ่ายเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการร่วมกัน และมีการสื่อสารระหว่างกันอย่างตรงไปตรงมา

พาทีโน (Paterno, 1999, p.95) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความคิดเห็นของคณะกรรมการ และผู้อำนวยการโรงเรียนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครูในกระบวนการตัดสินใจสั่งการของโรงเรียนที่นิวยอร์ก วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นของคณะกรรมการ และผู้อำนวยการโรงเรียนเกี่ยวกับ ระดับของการที่ครูเข้าไปมีส่วนร่วมจริง ๆ ในกระบวนการตัดสินใจสั่งการและระดับที่ครูต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจสั่งการ กลุ่มตัวอย่างมาจากคณะกรรมการ จำนวน 101 คน และผู้อำนวยการโรงเรียน 75 คน ผลการวิจัยพบว่าคณะกรรมการมีความคิดเห็นว่า ครูเข้าไปมีส่วนร่วมจริง ๆ และต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจสั่งการน้อยที่สุดในงานด้านเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับงานด้านวิชาการของนักเรียน งานหลักสูตร/การเรียนการสอน และงานปกครองนักเรียน ซึ่งทางผู้อำนวยการโรงเรียนมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกัน แม้จะมีความคิดเห็นต่างกันว่า ครูต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจสั่งการในงานวางแผนและงานพัฒนาบุคลากรมากกว่างานอื่น แต่ทั้งคณะกรรมการและผู้อำนวยการโรงเรียนต่างก็มีความคิดเห็นว่า ครูเข้าไปมีส่วนร่วมจริง ๆ และต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจสั่งการน้อยที่สุดในงานด้านการบริหารที่เกี่ยวข้องกับงานงบประมาณของโรงเรียนและงานบริหารบุคคล แต่โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่มต้องการให้ครูเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจสั่งการให้บ่อยมากขึ้นในทุก ๆ งานและพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างตัวแปรทางด้านประชากรกับการที่ครูเข้าไปมีส่วนร่วมจริง ๆ และการที่ครูต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจสั่งการคณะกรรมการโรงเรียนจากเขตอำเภอที่มีขนาดเล็กมีความคิดเห็นว่า ครูควรเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจสั่งการในระดับที่สูงกว่าที่เป็นจริง

ดีแลเนย์ (DeLaney, 2000, p.2349-A) ได้ทำการศึกษาว่าผู้ปกครองและสมาชิกชุมชน ผลการศึกษา พบว่า การศึกษาครั้งนี้ยืนยันตัวแปร 10 ใน 11 ตัวแปรที่ผู้วิจัยคนก่อน ๆ ได้ระบุไว้ว่าเป็นการส่งอิทธิพลอย่างมีศักยภาพต่อการตัดสินใจครั้งแรกที่จะออกเสียงของคนและการตัดสินใจต่อไปที่จะยังเรียกร้องอยู่อย่างเดิมหรือจะเลือกคำตอบอื่นนอกจากนี้ยังมีข้อค้นพบที่สำคัญเกิดขึ้น ดังนี้ 1) ความแตกต่างระหว่างวิสัยทัศน์ของผู้ร่วมวิจัยในกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับบทบาทของตนในการตัดสินใจกับวิสัยทัศน์ของนักการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทเหล่านี้ได้สร้างความเครียดขึ้น ยังมีความแตกต่างกันมากเท่าไรความไม่พึงพอใจในประสบการณ์ในเสียงเรียกร้องของผู้เรียกร้องยิ่งมากขึ้นเท่านั้น 2) ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อผู้ปกครองกล่าวถึงภาระงานที่จำเพาะเจาะจงโดยมุ่งเน้นเด็กหรือสถานการณ์เฉพาะอย่างเดียว 3) การให้โอกาสในการ

ฝึกรการปล่อยปะละเลยและการหาทางออก 4) ความเป็นไปได้ของการประท้วงต่อต้านการเกิดเหตุวุ่นวาย และการเมืองที่ผลักดันความสนใจจะสูงขึ้น เมื่อกระบวนการตัดสินใจไม่มีกลไกบางอย่างที่สร้างขึ้นอย่างเข้มแข็ง ซึ่งสนับสนุนความเปิดเผยและเจตนาธรรมร่วมกัน 5) ผู้เรียกร้องทางวิชาชีพธุรกิจมักจะแสวงหาประสิทธิภาพและสไตล์การจัดการแบบมีขั้นตอนจากผู้บริหารมากกว่าผู้เรียกร้องทางวิชาชีพอื่น ๆ

ฮุคเกอร์สมิท (Hockersmith, 2001, p.218-A) ได้ศึกษากลยุทธ์ที่ผู้อำนวยการ หัวหน้าเจ้าหน้าที่ธุรการ และคณะกรรมการใช้เพื่อปฏิบัติต่อข้อบังคับทั่วไป โดยใช้การวิจัยเชิงบรรยายความเป็นจริงก่อนและหลัง กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยโรงเรียนในท้องถิ่นของรัฐแคลิฟอร์เนีย 10 แห่ง ซึ่งผ่านการคัดเลือกข้อบังคับทั่วไปอย่างประสบความสำเร็จ ตั้งแต่เดือนเมษายน ปี 2541 และสิ้นสุดในเดือนมิถุนายน 2542 พบว่า มีโรงเรียนท้องถิ่นหลายแห่งที่ผ่านการคัดเลือกข้อบังคับทั่วไป ก่อนที่จะมีการเตรียมคณะกรรมการที่มีความจำเป็นสำหรับข้อบังคับทั่วไป ผู้อำนวยการ หัวหน้าเจ้าหน้าที่ธุรการ และคณะกรรมการเชื่อว่ามีความจำเป็นที่สำคัญและไม่มีการจัดเพิ่มภาชีอาคารอื่น ๆ แผนโครงการงบประมาณที่มีขอบเขตที่แน่ชัด ควรจะมีอยู่และควรมีการจัดสรรไว้ให้แก่ชุมชนในท้องถิ่น และควรมีการเลือกสรรการใช้ที่ปรึกษาในการคัดเลือก แล้วการสนับสนุนกลุ่มคนที่ได้จัดตั้งนั้น ควรรวมถึงผู้ปกครองพอ ๆ กับผู้นำธุรกิจ

บูร์ค (Burak, 2006, unpagged) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานด้านการบริหาร การทำงานเป็นกลุ่มคณะ ประสิทธิภาพในการทำงาน และหน้าที่รับผิดชอบด้านการบริหารหลักสูตรของคณะกรรมการสถานศึกษา แถบตัวเมืองและแถบชานเมืองในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่ไม่ได้แสดงความเห็นในการยอมรับว่าพวกเขาควรพิจารณาเรื่องประสิทธิภาพของตนเอง และไม่พบว่ามีแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างเจตคติที่มีต่อหน้าที่ในการบริหารงาน โรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนซึ่งตั้งอยู่ในแถบตัวเมืองกับผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนซึ่งตั้งอยู่ในแถบชานเมือง บทบาทในการสำรวจและประเมินบทบาทหน้าที่รับผิดชอบด้านการบริหารงานหลักสูตรนั้นพบว่า มีอิทธิพลต่อความรับรู้ของคณะกรรมการสถานศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับประสิทธิภาพของตนเอง อย่างไรก็ตามได้มีการพัฒนาแบบจำลองเพื่อเป็นโครงร่างหลักด้านประสิทธิภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาไว้ดังนี้ การมีหน้าที่รับผิดชอบด้านการบริหารงานหลักสูตร การประเมินหลักสูตรเป็นหลัก การทำงานเป็นกลุ่มคณะและการมีลักษณะภาวะผู้นำแบบมืออาชีพ รวมทั้งยังได้ระบุข้อสังเกตไว้ด้วยว่า หน้าที่สำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาคือการบริหารจัดการทักษะขั้นพื้นฐานของตนเองในการวางแผนงานด้านการเงิน การบริหารจัดการงานด้านการเงิน การจัดการหลักสูตรและการจัดทำแนวโน้ม ด้านนโยบายของสถานศึกษา ซึ่ง

ประกอบด้วยการวางโครงสร้างในกระบวนการตัดสินใจสั่งการ และการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาว่ามีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการบรรลุผลสำเร็จตามเป้าประสงค์ของโรงเรียนหรือไม่

ดีเลการ์เคลลี (Delagardelle, 2007, unpagged) ได้ศึกษาบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาในส่วนท้องถิ่น ที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) คณะกรรมการสถานศึกษาทั่วทั้งรัฐแสดงความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทของตนเองในระดับน้อยลง 2) คณะกรรมการสถานศึกษาทั่วทั้งรัฐให้ความสำคัญต่อหน้าที่รับผิดชอบด้านการเพิ่มระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในระดับต่ำ 3) คณะกรรมการสถานศึกษาทั่วทั้งรัฐมีความเข้าใจน้อยมากเกี่ยวกับข้อเรียกร้องด้านการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเป็นระบบ 4) คณะกรรมการสถานศึกษาทั่วทั้งรัฐเข้าร่วมในการฝึกอบรมน้อยมาก และ 5) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เข้าร่วมในการวิจัยมีระดับต่ำกว่านักเรียนในเขตพื้นที่อื่น ๆ ของรัฐ นอกจากนี้ คำตอบของกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมในการวิจัยยังพบว่า 1) ยังมีความไม่แน่นอนและความไม่มั่นใจในบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 2) มีแนวคิดที่ว่า ควรแยกบทบาทของตนเองออกจากบทบาทของบุคลากรในส่วนกลาง 3) ขาดแนวคิดเกี่ยวกับการเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และ 4) คณะกรรมการสถานศึกษาต้องการให้มีการเพิ่มระดับความเชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาให้กับพวกเขา

เชน (Chen, 2008, unpagged) ได้ศึกษาบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานและความเข้าใจในเรื่องประสิทธิภาพด้านการจัดการศึกษาในเขตชานเมือง เขตชุมชนเมืองและเขตชนบทของประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิเคราะห์ค่าความถดถอยพบว่า อิทธิพลที่มีต่อปัจจัยด้านการบริหารงานในขอบเขตด้านการวางแผนงาน ด้านการเงิน การวิเคราะห์ด้านการเงิน การบริหารจัดการด้านการเงิน การทำงานเป็นกลุ่มคณะกรรมการประเมินผลทางด้านวิชาการ การเน้นนโยบายเรื่องประสิทธิภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาและพบว่าปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษาคิดเป็นร้อยละ 52 นอกจากนี้ ยังพบว่าเครื่องมือ 2 - 3 ชิ้น ที่คณะกรรมการสถานศึกษาสามารถใช้ในการประเมินตนเองและสามารถนำมาใช้เป็นตัวทำนายประสิทธิภาพการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษาได้ การวิจัยครั้งนี้ยังให้แบบจำลองด้านการประเมินตนเองสำหรับการวัดความสำเร็จด้านการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษาทั่วประเทศด้วย

แบรดเลย์ (Bradley, 2008, unpagged) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลกระทบต่อทักษะและความสามารถต่อบุคคลในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชน จากหลักฐาน

ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เหมือนผู้ใหญ่ ช่องว่างที่เกิดจากการศึกษาชี้ให้เห็นถึงความต้องการในการพิจารณาแยกแยะวิธีทางในการเพิ่มการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและการพัฒนากระบวนการต่าง ๆ ทั้งหมด

สรุปแนวคิดหลักการนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษายุทธศาสตร์ที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาได้จากการสังเคราะห์กระบวนการจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 9 - 16) ไพรัช อรรถกามานนท์ (2548, หน้า 5 - 7) สมศักดิ์ ดินธุระเวชญ์ (2549, หน้า 65 - 67) เกษม วัฒนชัย (2550, 39 - 45) ประกอบ กุลเกลี้ยง (2550, หน้า 10 - 15) และสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551, หน้า 12 - 23) นำมาสังเคราะห์และบูรณาการ โดยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และ ด้านการบริหารงานทั่วไป

1. ด้านการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การให้ความคิดเห็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตร ของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รับทราบและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. ด้านการบริหารงานงบประมาณ หมายถึง การให้ความเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้ง และการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา ให้ความเห็นในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารเงิน และการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษา หรือปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับเรื่องนี้ตามที่กฎหมาย ระเบียบประกาศ ฯลฯ กำหนด

3. ด้านการบริหารงานบุคคล หมายถึง การให้ความเห็นชอบแผนอัตรากำลัง ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการพัฒนา มีขวัญกำลังใจ ในการปฏิบัติหน้าที่และมีโอกาสก้าวหน้าในวิชาชีพ การพิจารณาแนวทางในการให้ได้มาซึ่งครูที่มีจำนวนเพียงพอต่อการเรียนการสอนในสถานศึกษาในกรณีที่สถานศึกษาแห่งนั้นขาดอัตรากำลังครู

4. ด้านการบริหารงานทั่วไป หมายถึง การให้ความเห็น เสนอแนะและให้คำปรึกษาในการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผน รวมทั้งความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น รับทราบ ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษา และกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบาย และแผนตามความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น